

П
В

ПЕРЛИНИ СВІТОВОЇ ЛІРИКИ

ПОЛЬ
ВЕРЛЕН

ПОЛЬ ВЕРЛЕН

ЛІРИКА

*Переклади з французької
Максим Рильський,
Микола Лукаш
і Григорій Кочур*

ВИДАВНИЦТВО ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
«ДНІПРО» · КИЇВ — 1968

И(Фр)
В31

Перекладено за виданням:
„Oeuvres poétiques complètes“,
Paris, Gallimard, 1957.

КИЇВСЬКА КНИЖКОВА ФАБРИКА «ЖОВТЕНЬ»

7—4—4
500—68М

ПОЕЗІЯ ПОЛЯ ВЕРЛЕНА

22 квітня 1896 року Василь Стефаник пише листа до свого друга Вацлава Морачевського. Письменикові сумно: «За стан мій я не годен Вам писати. Щось так багато на душі накипіло, а таке журливе і безконечне, що драпанє пером по папері загонить тоту сумовитість ще глибше, як перед тим. І слів бракує. А от хіба Верлен, може, хоч в частині Вам скаже то, чого я не гарен.

Тихі ридання. Сумно ридає Осінь вогкая, Серце дроз обіймає, Дика ж розпука, Що на нім грає. Блуджу — зболений, Світом зболеним, Увесь змарнілий, Як вітром битий, По пустих нивах Листок зів'ялий».

Я не знаю, чи Стефаник знайшов цей переспів Верленової «Осіньої пісні» в якомусь тогочасному галицькому журналі, чи, може, послугуючись польським або німецьким перекладом, сам нашвидкуруч переказав вірша, що так припав йому до вподоби. Ймовірнішим видається саме це останнє припущення. Та хоч як би там було, а цікаво й показово те, що український письменник, сам великий майстер відображення трагічних настроїв, для свого смутку втілення шукав саме в поезії французького лірика і саме у нього знайшов найкращий вираз для того, чого

сам — так йому здавалося — неспроможен був висловити.

Цей Стефаників лист — яскраве свідчення того, що Верленова лірика потрапить знайти стежку до людського серця. Може, цією властивістю й дається пояснити той факт, що і в українській літературі Верлена почали перекладати досить рано і перекладали досить охоче. Стефаників інтерес до Верлена знайшов відбиток тільки в його приватному листуванні. А в українську літературу перший ввів Верлена, либонь, Павло Грабовський: 1897 року в його перекладі з'явилася та ж таки сама «Осіньна пісня». Наступного, 1898 року два вірші Верлена переклав і опублікував Іван Франко (який, до речі, у свій час неприхильно відзначав аполітичне й надмірно песимістичне звучання поезій Верлена). А нині кількість перекладачів Верлена на українську мову (з трьома учасниками цієї збірки включно) вже сягає досить поважної цифри — двадцять. Загалом перекладено близько сотні Верленових поезій, причому деякі, найпопулярніші з них, існують у кількох перекладах («Осіньна пісня», наприклад, у десятих). Отже, один з найвидатніших ліриків французької й світової літератури Поль Верлен і не потребує нібито, щоб його особливо рекомендувати нашим аматорам поезії, — він у нас відомий здавна, хоч, може, й менше, ніж на те заслуговує: окремою збіркою його

поезії досі у нас не друкувались, наша книжка-- перша спроба, також далека від вичерпності. То при цій нагоді слід хоч би стисло схарактеризувати Верленову поезію та бодай кількома словами розповісти й про його життя.

* * *

Не дуже радісне було це життя, небагато зазнав поет спокою і щастя. Натура пристрасна і неврівноважена, дуже часто вгпнався він і під тягарем життьових обставин, борсався і в суперечностях власної вдачі.

Поль-Марі Верлен народився 30 березня 1844 року в Меці, де тоді проживали його батьки,— адже батькові, що був військовим інженером, доводилося досить часто переїздити з місця на місце. Та 1851 року батько покинув військову службу, і родина переїхала в Париж, де й минули шкільні роки майбутнього поета. Після закінчення ліцею 1862 року він записався до університету на правничий факультет, але пробув там недовго: особливого захоплення юриспруденцією в нього не було, а до того ж похитнувся матеріальний добробут родини, й Верленові довелося стати на стежку дрібного службовця. Спершу, 1864 р., він вступив на службу до страхового товариства, потім до мерії одного з паризьких районів і, нарешті, до міської ратуші.

Але, звичайно, не службовцем хотів бути Вер-

лен — він відчував себе поетом. Літературні нахили виявились у нього досить рано — вірші він почав писати ще в шкільні роки, 1858 року навіть надіслав один з цих віршів — «Смерть» — Вікторові Гюго. Серед його товаришів по службі знайшлося кілька юнаків, що також, як і він, цікавилися літературою й писали самі. Вони утворили літературний гурток, на зборах якого читали та обмірковували власні й чужі твори, обмінювались думками. 1863 року вперше в друкованій з'явився Верленів вірш. Згодом молодий поет поширив коло своїх літературних знайомств, почав відвідувати літературні салони, що мали вже встановлену репутацію, зблизився не лише з молодими письменниками-початківцями свого покоління, але й з деякими старшими, вже визнаними поетами. Зокрема велике враження справив на нього Леконт де Ліль (1818—1894), навколо якого вже почали групуватися молодші письменники, прихильники його літературних принципів. А що збірники, які видавала ця група поетів і в яких друкувався також і Верлен, мали назву «Сучасний Парнас», то й учасники групи ввійшли в історію літератури під ім'ям парнасців. Окрім Верлена, тут виступали ще деякі письменники, що залишили помітний слід у літературі, як, скажімо, Ередіа, Малларме, А. Франс та інші. Для деякого з них участь у групі парнасців була тільки короткотривалим

епізодом в їх літературній діяльності, згодом вони далеко відійшли від принципів парнаської школи. Відійшов від них і Верлен. Проте й на схилі свого віку, коли парнаська група давно розпалась і ті принципи, що лежали в основі цього руху, відійшли в минуле, Верлен з великою пошаною й теплою згадував спільників своєї поетичної молодості: їм він присвятив нарис «Про сучасний Парнас» у своїх «Мемуарах вдівця».

Для чільних поетів парнаської групи ідеалом була поезія безстороння, об'єктивістська. Безсторонність ця, звичайно, була удавана, але поетична манера вимагала, щоб автор з власним, суб'єктивним сприйняттям відображеного, з своїми емоціями був непомітний, ховався за мальовничим, точніше навіть за пластичним, різьбленим відображенням. І навіть якщо (зокрема в віршах самого Леконта де Ліля) не обходилося без пафосу, без риторики, що є, в усякому разі, виявом якогось почуття, то й риторика мала тут такий урочисто-ісратичний характер, що видавалася позаособистою, надособовою. Верлен віддав певну данину цій манері. Під уміщеним у нашій збірці раннім його віршем «Савітрі» міг би підписатись кожен правовірний парнасець — настільки він парнаський і темою, і способом вислову. Тут ідеться про один епізод з давньоіндійської поеми «Магабгарата», — інтересом до Індії та її поезії позначена також і творчість

Леконта де Ліля: в його «Античних поемах» є цілий індійський цикл. Верленів вірш і складений в цілком традиційному дусі: стислий переказ епізоду, а потім напучування, моральний урок з історії Савітрі. Цікаво порівняти з цим віршем інший, пізній Верленів екскурс у минувшину — сонет «Томління». Занепадний, декадентський Рим тут узято в глибоко індивідуальному ракурсі. Ні описовості, ні конвенційного морального висновку, сентенції тут нема вже й сліду. Такого вірша не можна приписати ні пересічному, ні навіть непересічному парнасцеві. Але не конче звертатися до пізніших творів дозрілого Верлена: і серед ранніх його віршів є немало таких, що в них молодий поет знайшов уже власний голос. Серед його літературних учителів були не тільки парнасці, а також і романтики, для творчості яких особиста нота — явище неминуче. А особливо міцний був вплив Бодлера, збірку якого «Квіти зла» Верлен читав іще в ліцеї. Сам він розповідає, як, читаючи книжку похапцем і крадькома, помилково прочитав у назві слово «mal» (зло) як «mai» (травень), перетворивши «Квіти зла» на «Травневі квіти». І досить довго він навіть не задумувався, чому ця похмура, трагічна книжка має таку весняно-ідилічну назву. Бодлер, мабуть, чи не найбільше важив для тематики, загальної атмосфери, світовідчуження поезії Верлена. Але в поетичній техніці Верлен

пішов далі і трохи в іншому напрямку, аніж Бодлер. І навіть у першій збірці поруч з віршами наслідувальними, поруч з поетичними вправами здібного учня знаходимо поезії, в яких своєрідність великого лірика виявилась повною мірою. Ця перша збірка мала назву «Сатурнічні поезії» і з'явилась у світ 1866 року. Серед кількох похвальних відгуків на неї варто занотувати прихильну рецензію Анатолія Франса. 1868 року з'явилася друга збірка — «Вишукані свята», ще через два роки — третя, «Добра пісня». Загалом кажучи, збірки ці звернули на себе прихильну увагу переважно в літературних колах, викликавши похвалу навіть самого Віктора Гюго, а широкого розголосу не мали.

1870 року Верлен одружився. У збірці «Добра пісня» знайшли відбиток закоханість поета, його надії на подружнє щастя, родинну ідилію.

У дні Паризької Комуни Верлен, «найчервоніший з червоних», «республіканець тоді, та й протягом усього останнього часу» (так сам Верлен характеризує себе у згаданих уже «Мемуарах вдівця»), не покинув праці, а залишався на службі в революційного уряду. Тому після падіння Комуни він якийсь час змушений був переховуватись, боячись репресій за співробітництво з комунарами. Залишився нереалізованим його намір видати збірку віршів громадсько-політичного змісту.

Але пізніше, публікуючи 1884 р. свою збірку «Колись і недавно», Верлен включив у неї кілька поезій виразного соціального звучання («Солдатора», «Вовки», «Подолані»), які залишилися яскравим свідченням того, що антибуржуазна спрямованість Верленового світогляду знайшла певний відбиток і в його поезії.

До Верлена деякою мірою можна застосувати характеристику О. М. Горького з статті «Поль Верлен і декаденти», в якій він, не ставлячи собі за мету оцінювати його творчість («...оцінка Верлена як поета належить майбутньому...») і негативно висловлюючись про декадентство, співчутливо говорив про тих з представників цієї школи, які, маючи шляхетнішу душу, блукали в п'їтмі життя, шукали чистого кутка, але не знаходили його й гинули, глибоко скривджені тогочасною дійсністю.

Родинна ідилія Верлена виявилась дуже несталою й короткочасною. 1872 року, заприятелювавши з поетом Артюром Рембо, Верлен покинув домівку, дружину й малого сина і пустився в мандри з своїм новим приятелем. Не зупинятимусь на всіх перипетіях їхніх складних відносин, на всіх їхніх блуканнях,— приятелі подалися спершу до Бельгії, потім до Англії, згодом Верлен повернувся знову до Бельгії, куди невдовзі прибув і Рембо. У липні 1873 року Верлен, посварившись з Рембо, пострілом з револьвера

злегка поранив його, за що був засуджений на дворічне ув'язнення. Четверта Верленова збірка «Романси без слів» з'явилася саме тоді, коли автор її сидів у в'язниці. Там же він дізнався й про те, що суд задовольнив клопотання його дружини про розлучення. У в'язниці почалось і навернення Верлена до католицизму, навернення бурхливе й пристрасне, як усе в нього, і, як усе в нього, суперечливе й непослідовне. Релігійні настрої відбилися у збірці (точніше, в частині її) «Мудрість», що з'явилася в друковій кількома роками пізніше (1881). Вийшовши з в'язниці, Верлен якийсь час вчителював, знову їздив до Лондона, то з'являвся в Парижі, то зникав з нього, були в нього невдалі спроби жити з хліборобства і не менш невдалі намагання помиритися з дружиною та повернутися до сім'ї. Нарешті, він знову, переїхавши до Парижа, вдався до літературної праці.

Якщо перші Верленові збірки все ж привернули увагу бодай нечисленних amatorів поезії, то згодом, коли Верлен сам зник з Парижа, його ім'я також зникло з літературного обрію. А ось тепер, мало не на схилі поетового життя, його вірші раптом набули широкого розголосу, він несподівано для самого себе опинився на чолі цілої групи молодих поетів. Ранні збірки, що роками лежали нерушені по книгарнях, швидко розійшлися, виникла потреба в перевиданнях.

Журнали й видавці хапалися друкувати все, що виходило з-під пера прославленого поета. 1894 року відбулася традиційна церемонія: паризькі літератори обирали після смерті Леконта де Ліля нового «князя поетів» — найбільше голосів було подано за Верлена. Визнання прийшло надто пізно, коли й здоров'я зовсім підупало (далося визнаки безладне божественне існування та згубне при звичаєння до чарки), почав занепадати й поетичний дар. Вірш «Література» («Товариші мої по пресі...») про «лукаву славу» показує, як болісно сприйняв поет свою запізнену популярність. В останніх Верленових книжках, досить численних, можна натрапити лише на поодинокі спалахи давнього поетичного обдарування. Та й останні роки його життя, переважно по лікарнях,— це поступова деградація і повільне ко-наїння на тлі все голоснішої слави. «Від Верлена не лишилось нічого, крім нашого культу Верлена»,— зазначав у своєму щоденнику 1892 року Жюль Ренар. Передчасною, отже, була тільки смерть Верлена-людини (8 січня 1896 року, на 52 році життя), і то вона поклала край надзвичайно нужденному і стражденному існуванню.

А Верлен-поет усі ці роки був тільки блідою тінню колишнього великого лірика.

Ніхто з тих, що замислювались над особливостями лірики Верлена, не міг обминати музичності, як однієї з найприкметніших рис його поезії. Адже, зрештою, й перший рядок Верленової програмової поезії «Поетичне мистецтво» становить собою вимогу: «Музики передусім», а чи не найяскравіша збірка його віршів має парадоксальну назву — «Романси без слів». Це було ясно вже сучасникам Верлена: 1885 року поет і теоретик Банвіль так писав у листі до Верлена: «Часом Ви, можливо, плаваєте так близько від меж поезії, що ризикуєте потрапити в музику! Хто зна, може, Ви й маєте рацію».

Та інколи в критичних інтерпретаціях поняття музичності трактується надто поверхово, має надто зовнішній характер, зводиться до того, що колись у нас означувало старосвітським терміном «милозвучність». Звичайно звертають увагу на бездоганну евфонічну організацію Верленового вірша. Так воно і є. Але суть справи полягає не у відсутності негармонійних звукосполучень, не в наявності алітерації або інших подібних ознак високої звукової організованості. Йдеться навіть не про те, що добір звуків у віршах Верлена дивовижним способом поєднаний з емоцією, яку прагне створити поет. Це також не підлягає сумніву. Досить нагадати знамениту

«Осінью пісню», в якій настрої осіннього смутку та безнадії відтворено не лише змістом слів, а й одноманітним звучанням сонорних:

Les sanglots longs	Довгі ридання
Des violons	Скрипок
De l'automne	Осініх
Blessent mon coeur	Ранять моє серце
D'une langueur	Томлінням
Monotone...	Одноманітним...

Звичайно, ніяк не слід применшувати досягнень Верлена і в цій ділянці. Проте, віддаючи цим досягненням усе належне, ми повинні пригадати, що світова поезія й у давніші часи — від Вергілія до Пушкіна, від Есхіла до Шевченка — знала багато зразків, у яких слово надзвичайно музичне.

У ліриці Верлена йдеться про музичну стихію в ширшому розумінні. Верлен належить до поетів того типу, що для них світ відкривається переважно через звуки. Якщо в цьому аспекті шукати аналогій Верленові в українській поезії, то, при всій відмінності поетичних кредо, мимоволі спадає на думку ім'я Павла Тичини, для якого «горять світи, біжать світи музичною рікою», якому «звучить земля, як орган». Те саме й у Верлена — осінь у цитованому вірші для нього насамперед звуки, ридання осінніх скрипок. Обом важливі не так мальовнича деталь, не так зримий образ, скульптурно-виразний, карбований

у слові, як це ми маєм у парнасців. Тут звук втілює в собі і власні переживання автора, часом особливо яскраві й інтенсивні саме завдяки своїй невиразності, неокресленості, у звукові ж втілюються і явища околицьного світу. Аналогію між Верленом і Тичиною можна було б вести в цьому напрямку й далі, деталізуючи її, поширюючи на особливості поетики: чимало спільного в них знайшли б ми і в строфіці, і в принципах римування та ліричної композиції. Одним зіставленням саме в царині композиції я і обмежусь. Верленів вірш «Поки перший промінь зронить» не даремно привернув увагу теоретиків — його наводить, наприклад, Віктор Жирмунський у своїй праці.

«Композиція ліричних віршів» як зразок так званої амебейної композиції, що коріниться глибоко в фольклорній поезії: у вірші, наче в музичному творі, паралельно розвиваються дві самостійні теми, «пов'язані лише єдністю емоцій», як висловлюється А. В. Луначарський. У цьому випадкові це пейзажна й інтимна тема. Але так само побудовані й деякі вірші в «Сонячних кларнетах» — «Подивилась ясно», «З кохання плакав я, ридав». Тут не конче навіть говорити про вплив (хоч почасти не виключений і він), — просто однаковий тип поетичного мислення породжує однакові засоби поетики.

З того, що досі було сказано, можна дійти ви-

сновку, піби Верлен — поет дуже вишуканпї і вигадливий. Справді, він багато нового вніс у поетичну техніку. Досить приглянутися хоча б до таких віршів, як «Із серця рветься плач» або «Над дахом дому неба дах», щоб побачити, що такої вигадливості у побудові строфи, незвичності в римуванні, мабуть, ні в кого досі не було. І на перший погляд навіть видається, що в певній суперечності до цієї складної техніки стоїть дивовижна простота, природність вислову — за приклад може правити хоч би й той самий початок «Осінньої пісні», наведений вище. Та й не тільки початок. Далі тема розвивається з такою самою майже розмовною природністю, невимушеністю і сміливістю:

Аж задихаюсь
І блідну, коли
Дзвонить годинник;
Я згадую

Колишні дні
І плачу.
І я виходжу
На вітер лихий,
Що носить мене
Туди-сюди,
Неначе
Пожовклий лист.

У Верлена вишуканістю здається навіть те, що було б недбальством з погляду парнаської віршової техніки,— те, що він на кінець рядка

вносить сполучник «коли», або в передостанньому рядку — артикль (чого нашою мовою відтворити не можна).

Борис Пастернак у своїй відомій статті про Верлена каже, що поет «надавав мові, якою писав, тієї безмежної свободи, яка й була його відкриттям у ліриці і яку можна зустріти тільки в майстрів прозового діалога в романі та драмі. Паризька ффраза в усій її незайманості й чарівній влучності влітала з вулиці й лягала в строфу цілком, без найменшої силуваності, як мелодичний матеріал для всієї наступної побудови».

Слід зауважити, що величезні, інколи непереборні труднощі, які постають перед перекладачами Верленових поезій, мають подвійний характер: по-перше, дуже важко, часом неможливо досягти того самого звучання, що в оригіналі, а «не може бути елементарно-пристойного перекладу Верлена без максимальної уваги до його звукописних засобів», — писав колись Микола Зеров. Тому-то й здається, що найкращі Верленові поезії можуть існувати лише в тій мові, в якій вони виникли, й зовсім не надаються до перекладу. Та існують іще й труднощі іншого гатунку: найменший відхід від простоти, найдрібніший прояв штучності, силуваності у вислові не менш убивчий для перекладу з Верлена, ніж неувага до звукової структури. У Верлена

навіть одверта стилізація — збірка «Вишукані свята», де ніби оживає манірний і аристократичний XVIII вік, — і та має в собі стільки безпосередності, що створюється враження, ніби й це вираз особистих переживань поета.

До речі, М. Т. Рильський, тонко відчувши споріднений характер Верленового і Шевченкового ліризму, 1930 року перекладав вірш «Каспар Гаузер співає», як сам казав, «у шевченківському ключі», вдаючись до лексично-синтаксичної структури та інтонацій Шевченка.

Поєднання музичності, простоти і ліризму зробило Верлена постом, особливо привабливим для композиторів. На тексти Верлена складало музику багато композиторів різних країн (найбільше, звичайно, серед них французів) і різних поколінь, починаючи від його молодших сучасників Дебюссі та Равеля і закінчуючи нашим сучасником Борисом Буєвським.

* * *

У нас уже була згадка про віршовану декларацію Верлена, в якій сформульовано вимоги, що їх він ставить поетові й поезії. Вірш «Поетичне мистецтво» написаний був 1874, а надрукований 1882 року. Це — вимога наблизити поезію до музики. Поет воліє відтінок, нюанс, віддаючи йому перевагу перед виразно означеним кольо-

ром. Верлен виступає проти логізованої, раціоналістичної поезії, поезії, заснованої на «убивчому дотепі, жорстокому розумі, нечистому сміхові, на красномовстві, риторичі». Поет радить не надто дбати про добір несхибних слів, не звірятися на риму, брати ритм невиразний, плинний, прагнути до поєднання неясного з точним. Останню строфу Верлен закінчує іронічним вигуком: «А решта все — література», зневажливо взиваючи літературою все те, що, на його думку, книжне, штучне, позбавлене свободи й емоції, все, що протистоїть справжній поезії. Верлен не був теоретиком і до розумувань про поезію ставився неприхильно. Власне, і цей вірш — більше поетична практика, ніж обґрунтування цієї практики. Якщо дошукуватися в поглядах поета послідовності, не в усьому її можна знайти: проти рими, наприклад, Верлен іде походом у римованих рядках, білих віршів у нього нема зовсім. Уникає він і верлібра, хоч підвалини класичної версифікації він усе-таки розхитав, і має рацію Ремі де Гурмон, зазначаючи, що Верлен «мимоволі спричинив появу верлібра».

Верленові вимоги давати в поезії голос найтоншим, найневиразнішим враженням і емоціям збіглися з пошуками молодших поетів, що виступали як представники імпресіонізму і символізму. Аналогічні шукання відбувалися й в ін-

ших, сусідніх мистецтвах — можна згадати імпресіонізм у живописі й музиці. Нема нічого несподіваного в тому, що Верленів вірш підхопили молоді поети й він перетворився на своєрідний літературний маніфест імпресіоністів та символістів. Щодо самого Верлена,— він не тільки неприхильно ставився до теоретизувань на теми поезії, але часом іронічно відгукувався й про ті літературні угруповання, на чолі яких випадок поставив його. У своїх шуканнях він не йшов так далеко, як, скажімо, його сучасники й друзі Рембо і Малларме, незнані йому були і їхні творчі трагедії, трагедії надто послідовного шляху, що призвів до крайніх меж, до мовчання.

* * *

Звичайно, ліричний світ Верлена не всеосяжний. Не на все відгукується його поезія. В основному вірші Верлена — це особиста лірика, сповідь, щоденник його інтимних настроїв і переживань. Верлен обмежився сферою найтонших і найневиразніших душевних вібрацій, але в цій сфері дав, за висловом А. В. Луначарського, «немало справжніх шедеврів, які своєю майстерністю належать до найкращого, що тільки мовою людською було коли створено».

* * *

Наприкінці кілька слів про цю книжку. Задум її виник 1962 року. Було ухвалено не робити ніякого розподілу віршів між перекладачами: кожен мав іти за своїми уподобаннями й перекладати, що хоче. В разі можливих збігів (а вони виникли одразу ж) умовилися пропонувати по кілька перекладів одного вірша: в роботі над таким складним для перекладу поетом, як Верлен, одному перекладачеві могло пощастити у відтворенні однієї особливості оригіналу, іншому — іншої. Різні способи розв'язання одного завдання могли б бути цікаві читачеві й повчальні для молодого перекладача.

Вірші «Щаслива година», «Один одного слід у цім житті прощати», «Так тихо серце плаче» і «Тихе небо понад дахом» Максим Тадейович переклав на початку 1964 року — це були взагалі останні його переклади. Переклад «Пісні невинних» зроблений для антології французької поезії, що готувалась за редакцією С. В. Савченка і М. К. Зерова. Обидва варіанти перекладу були надруковані в збірці «Гомін і відгомін» (1929). Для антології ж був перекладений і вірш «Каспар Гаузер співає». Вважалося, що цей переклад утрачений. Читаючи цього вірша в перекладі Миколи Лукаша, Максим Тадейович написав на берегах: «Коли б чудом знайшовся

і мій переклад, то, може б, дати паралельно?» Чудо сталося вже після смерті Максима Тадейовича — переклад знайшовся в архіві М. К. Зерова. Для антології Максим Тадейович переклав і «Мистецтво поетичне». Цього перекладу знайти не пощастило. Ось його початок, як зберігся він у пам'яті:

Музика — над усі закони.
Бери ж із розмірів такий
Розчинний, плинний і легкий,
Що у повітрі тане й тоне.

Двом живим учасникам цієї збірки припало сумне завдання — докінчувати книжку вже без участі Максима Тадейовича.

Григорій КОЧУР

ЛІРИКА

МЕЛАНХОЛІЯ

I

РЕЗИГНАЦІЯ

Марив я в дитинстві про чудні краї,
Змалку в мою душу казка та запала
Про пишноти Сходу, про Сарданапала...

Я творив у думці запашні раї,
Де між арф літали пави злотопері,
Де між хмар витали зореокі пері!

Нині перейшов я той чарівний пруг —
Що ж, життя — наука як-не-як практична;
Знаю, чого варта злуда фантастична,
Та не все ще згладив буднів сірий струг.

Мрій широколетих звужується круг,
Тьмариться уяви гра маєстатична,
Та мені немилі — жінка симпатична,
Небагата рима і обачний друг!

Переклав Микола Лукаш

П

NEVERMORE

О спогади, мовчіть!.. У млявому осонні
До вирію дрозди летіли напівсонні,
А з лісу, що жарів в осінньому вісоні,
Журилися вітрів фґаготи унісонні.

Ми з нею вдвох ішли по стежці польовій,
Волосся і думки тріпав нам вітровій,
І раптом, глянувши на мене із-під вій:
«Скажи мені, який був день найкращий
твій?» —

Спиталася вона. Я тільки посміхнувся
Й устами вдячними побожно приторкнувся
До білої руки, а серце стало нить.

Ах, ніжні первістки лілей благоуханних,
Як запах ваш п'янить, як солодко бринить
Несміливе «люблю» уперше з уст коханих!

Переклав Микола Лукаш

NEVERMORE

Слухай, спомине, що ти від мене хотів?
Гнала осінь в застиглим повітрі дроздів,
Промінь одноманітно на вітах тремтів,
Жовтий лист тріпотівся від передчуттів.

Розпустивши по вітру думки і волосся,
Йшли ми з нею, і поле без краю тяглося.
Раптом, погляд на мене підвівши: «Чи досі
День щасливіший прожити тобі довелося?» —

Так спитала, й при янгольським звукові слів
Скромний усміх на ніжнім лиці заяснів,
І побожно торкнувсь я руки в поцілунку.

Перших квітів не згасне повік чистота,
І повік в моїм серці бринітиме лунко
Перше «так», що промовили любі уста!

Переклав Григорій Кочур

III

ПО ТРЬОХ ЛІТАХ

Я хвіртку відхилив — вона, стара, охоче
Мене впустила знов у цей старий садок;
Тут скрізь іще стоїть ранковий холодок,
На свіжій зелені роса ряхтить-мигоче.

Все, як було. Пройду ж тепер з кутка в куток:
Альтанка світиться, фонтан струмить-дзюркоче,
У вітті горлиця розливисто туркоче,
Стара осичина щось шепче до квіток.

Троянди, як колись, колишуться, лілеї
Пишаються, як перш, у головній алеї,
Пташки знайомі всі — від ціньки до дрозда.

Побачив я й тебе, замислена друїдко,
Із тебе білий тинк потроху опада.
А резеда пахтить так солодко, аж їдко.

Переклав Микола Лукаш

IV

ТУГА

О перші любовці, о серця юнь вразлива!
Корали вуст, лазур очей, вогонь чуттів,
Бентежне відкриття незвіданих світів
І зближень трепетних стихійність боязлива!

Те все пройшло, сплило, немов весняна злива,
Невинний цвіт душі недовго золотів,—
Із півночі життя хтось лютий налетів,
І впала враз зима — тяжка, глуха, нудьглива.

І от я гибію, самотній і сумутний,
Немов у склепі мрець, холодний, крижаний,
Гіркий, мов сирота, що без сестри бідує...

О, де ж та втішниця, вся ласка і тепло,
Що знає нас до дна, нічому не чудус
І часом, як дитя, цілує у чоло?

Переклав Микола Лукаш

ЗНЕМОГА

A batallas de amor — campo de pluma.

Гонгора

Будь лагідна, молю, будь лагідна, як лада,
Ласкава, як сестра! І в розпалі хотінь
Віддання яросне — то влади тільки тінь,
А ніжна відданість — любові справжня влада.

В твоїм голубленні така мені відрада!
Миліш від захватів і пристрасних зомлінь
Цілунку млосного сумирлива теплінь,
Хоч, може, саме в нім близька таїться зрада.

Та в тебе в серденьку, дитино дорога,
Як кажеш ти, сурмить щомить палка жага?
Ти не зважай на ту розвогнену вакханку!

Без дрожі й трепету до мене пригорнись
І, як клялась колись, так і тепер клянись,
І плачмо до зорі удвох, моя коханко!

Переклав Микола Лукаш

МАРЕННЯ

Давно мені якась незнана жінка сниться,
Що любить так мене, як я її люблю,
Та образу її ніяк не уловлю —
Щоразу та й не та, щось мусить відміниться.

Відомо їй все те, що іншим таємниця,
Що в серці я таю, що серцем я терплю,
І вміє лиш вона змивать печать жалю
З мого чола слізьми, ласкава жалібниця.

Яка вона на вид, не пригадаю я,
Ім'я не втямлю теж — якесь ясне ім'я,
Як тих улюблених, що рано смерть скосила,

Зір мов у статуї, а голос недзвінкий,
Немов віддалений, притемнений такий,
Як у покійників, що їх забуть несила.

Переклав Микола Лукаш

МІЙ ЗВИЧНИЙ СОН

Буває часто це в чуднім звабливім сні:
Неначе жінку я незнану зустрічаю,
І одне одному ми любі до одчаю,
І кожен раз вона немов та сама й ні.

Для неї загадок і в серця глибині
Нема — нічого й там від неї не сховаю,
І вміє лиш вона, коли стомлюсь без краю,
Сльозою освіжить бліде чоло мені.

Якого кольору м'яке її волосся?
Як звуть її? Ім'я мені дзвінким здалося,

Мов ніжні ймення тих, що вже пішли з життя.
А погляд? В неї він неначе погляд статуй.
А голос тихий? В нім — далеке відбиття
Коханих голосів, що більш їм не звучати.

Переклав Григорій Кочур

Тобі цей вірш, тобі, утіхо винозора
З душею чистою і доброю, тобі,
Ласкава мрійнице, у горі і в журбі
Душа моя кричить, від туги непрозора.

Гнітить моє життя немилосердна змора —
Якісь страшні вовки за мною все в гоньбі,
А я кривавлюся і гину у ганьбі,
Палаючий Содом, розвержена Гоморра!

Із раю прогнаний, не так колись страждав
Наш праотець Адам, не так стогнав-ридав,
Як я стогну тепер з глибокої скорботи.

У тебе ж як і є в душі якісь турботи,
То все такі легкі, мов у погожі дні
Юрливі ластівки в лазурній вишині.

Переклав Микола Лукаш

ТРИВОГА

Природо, не торка мене твоя краса —
Ані ліси й поля з їх гойними дарами,
Ані веселчасті ранкові панорами,
Ні журних вечорів торжественна яса.

Мені смішні усі мистецтва чудеса,
Поезія, і спів, і древні грецькі храми,
Соборів пишний блиск, їх велеліпні брами,
Й дзвіниці, що стримлять в порожні небеса.

Не вірю в бога я, глузую із людей,
Все заперечую — знання, мораль, ідеї...
Любов? Не хочу знать тих вигадок старих.

Життям утомлена, пойнята жахом смерті,
Моя душа — мов бриг, що поміж хвиль і криг
Щомиті жде кінця в безжальній круговерті.

Переклав Микола Лукаш

О Ф О Р Т И

I

ПАРИЗЬКЕ КРОКІ

Вигадливий місяць наводив глазур
На чорні доми,
Із гострих дахів, з димарів-амбразур
Химерно курились вихлясті дими.

Сірів небозвід, а вітер стогнав,
Квилів з гіркоти,
І десь вдалині, між вогких канав,
Відчайно нявчали бродячі коти.

А я йшов і мріяв про день Фермопіл
І про Марафон,
І газове світло з зірками навпіл
Творило для мрій тих блакитнявий фон.

Переклав Микола Лукаш

II

КОШМАР

Снився мені баладний рицар —
У одній руці іскриться
Голий меч, убивча криця,
А в другій руці блищить
Сталевий щит.

Чорний вершник буйно лине
Через гори і долини,
Через ріки бистроплинні
На червонім скакуні,
Баскім коні.

То не кінь, а чорт безрогий,
Добре знає всі дороги,
Без удила, без остроги
Мчить за вітром удогонь,
Немов огонь!

А з-під каски в поторочі
То заблиснуть ярі очі,
То погаснуть... Серед ночі
Так спалахує-згаса
Рушниць яса.

Мов боривітрові крила,
Мов розіп'яті вітрила,

Що негода завихрила,
Плащ на вітрі лопотить
І тріпотить,

Торс показуючи грубий
І чобіт чудні розтруби,
А у тьмі блискочуть зуби —
Мов грімниця виграва —
Всі тридцять два.

Переклав Микола Лукаш

III

МОРСЬКИЙ ОБРАЗОК

На суворе море,
Що всю ніч шумить,
Місяць ледь струмить
Сяйво, ніби хворе;

В темних небесах
Хмариво безкрас
Раз за разом крас
Блискавки зпгзаг;

На скелястий берег
Сунуть орди хвиль,
Їх тривожний квиль
Губиться у шхерах,—

А над цим страшним
Ураганим виром
Роз'ярілим звіром
Громихає грім.

Переклав Микола Лукаш

НІЧНИЙ ЕФЕКТ

Ніч. Дощ і темрява. У небо сіре, млисте
Шпилями й вежами стримить готичне місто —
Даль сивим мороком його вже повила.
Рівнина. Скорчені і скрючені тіла
Звисають з шибениць, танцюють; хижі круки
Жадливо шарпають їм голови і руки,
Внизу ж — то вовча з'їдь, як круча — угорі.
Он чорні падуби й тернові чагарі
Колючо їжаться розчухраним пагіллям,
Що мов начеркано по сірому вугіллям;
А там кудись бредуть три в'язні півживі,
Обдерті, босі; їх підгонять вартові,
І леза бердишів так гостро й проразливо
Блищать проти списів розбурханої зливи.

Переклав Микола Лукаш

НІЧНИЙ ЕФЕКТ

Ніч. Дощ. Врізається в небес тьмяні покрови
Шпилів і гострих веж видіння ажурове,—
Те місто вигасле вкриває сива мла.
Степ. Круки шарпають і рвуть худі тіла,—
На шибениці їх гойдається чимало,—
І в п'їтмі джигу всі танцюють небувалу,
Тоді як ноги їх — пожива для вовків.

Тернина й табунець розкиданих кущів
Листочки злякані стовбурчать на всі боки.
Залляте сажею картини тло глибоке,
Де двісті двадцять п'ять солдатів-вартових
Роззутих в'язнів трьох, блідих, напівживих,
Ведуть; багнети їх, мов грат зубці жахливі,
Блищать навперекіс списам нічної зливи.

Переклас Григорій Кочур

У

ПОТОРОЧІ

В них батьківські, як кажуть, коні
І тільки й злота, що в очах,
В них вічні мандри у законі
І вічні лахи на плечах.

Розумний любить їх повчати,
Дурний жаліє навісних,
Дітвора дражнить, а дівчата
Глузують вочевидь із них.

Удень, як тіні ще коротші,
Вони кумедні і смішні,
А проти ночі — поторочі,
Уже урочливі й страшні.

Руками вціпившись до болю
У грифи говірких гітар,
Вони гугнявлять щось про волю,
І кожен згук у них — бунтар.

Любов до вічного сміється
І плаче в вирі їх зіниць,
У них відбилася, здається,
Краса покинутих божниць...

Ідїть же, вічні подорожні,
Блудїть по нетрях, чухраї,
Бо перед вами і порожні
Не відчиняються раї!

Природа теж до вас негречна
(В людей учитись почала),—
Все хоче стерти недоречну
Гординю з вашого чола.

І як неслава вас шельмує
В своїй затягості лихій,
Так раз у раз анафемує
Неутоленна лють стихій.

Вас червні палять, студять грудні,
І скрізь, куди не поверни,
Болючі руки й ноги трудні
Їлючі шарпають терни.

А впадете, укриті струпом,
Під листям осені рудим,
То й вовк згордує вашим трупом,
Блідим, безкровним і худим!

Переклав Микола Лукаш

СУМНІ ПЕЙЗАЖІ

I

В ВЕЧІРНЬОМУ ТЛИВІ

Вогні мерехтливі
Лягли на поля,
В вечірньому тливі
Сумує земля.
В вечірньому тливі
Хтось серце люля,
Пісні сиротливі
Співає земля.

І дивнії мрії
Встають, мов сонця,
На заході ж мріє
Початок кінця.
Там привид багріє
Якогось гінца,
І дивнії мрії
Снують без кінця.

Переклав Микола Лукаш

I

СОНЦЯ НА СПАДІ

Сіє на полі
Зоря без сил
Промені кволі
Спадних світил.
Промені кволі
Опали, мов пил,
Мені серце в неволі
Спадних світил.
Мрії незнані,
Неначе сонця
Спадні в тумані,
Пливуть без кінця,
Видіння багряні
Проміняться,
Неначе сонця
Спадні в тумані.

Переклав Григорій Кочур

МІСТИЧНІ ВЕЧОРОВІ ЗБЛИСКИ

І спогади, і зблиски вечорові
Горять-тремтять на обрії палкім
Надії, що в огнистому покрові
Ховається за муром племінким,
Де в'ються, викохані хтозна-ким,
Лілеї і тюльпани буйнокрові,
Підносячи пелюстки пурпурові
Із ароматом млосним і важким;
В повітрі розливаються паркім
Ті пахощі отруйні, нездорові;
І серце, й ум немов у сні тремкім —
Мішаються у захваті п'янкім
І спогади, і зблиски вечорові.

Переклав Микола Лукаш

СЕНТИМЕНТАЛЬНА ПРОГУЛЯНКА

Захід дотлівав, багряніли хмари,
Вітер колихав білі неньюфари,
Квіти колихав між очеретів,
Над сумним ставком стиха шарудів.
Я бродив один із жалем кривавим
Між похилих верб понад сонним ставом,
Де густий туман уставав з низів,
Де, мов великан, привид чийсь сизів,
Де ридав відчай в тужних криках сойки,
Де плили сичів жалісливі зойки
Між похилих верб, де бродив один
Я з своїм жалем, не лічив годин...
І упала ніч, і погасли хмари,
Мла оповила сонні неньюфари,
Тільки над ставком, між очеретів,
Вітерець сумний стиха шарудів.

Переклав Микола Лукаш

КЛАСИЧНА ВАЛЬПУРЖИЦА ПІЧ

Це вакханалія із «Фауста», а котра —
Класична, друга: це ритмічний веремій,
Ритмічний через край. А сцена — сад Ленотра,
Такий смішний і чарівний.

Алеї по шнурку, альтани і шпалери,
Газонів чепурних розмірені кружки,
Усюди статуї — Амури і Венери,
Сильвани і морські божки.

Каштани й ясени, тюльпани і нарциси,
Кущі трояндові, гатунків шість чи сім,
А ген — підстрижені трикутниками тиси
І срібний місяць над усім.

Дванадцять вдарило, і хтозна-відки виник
Мотив протяжливий, що й бога б засмутив,
Неначе зітканий із місячних сяйвинок
«Тангейзера» сумний мотив.

То засурдинені, приглушені валторни
Стривожили нараз спокійну літню ніч,
Тремтіння будячи у грудях неповторне;
І на заманливий той клич

Сплелися в хоровод в химернім мерехтінні
Безплотні привиди, прозоріші за фґей,
Опалово-бліді у віт зеленій тіні —
Не то Ватто, не то Раффе!

Завмер здивовано старий каштан листатий,
І журкіт причаїв зчудований фонтан
На той танок примар між мармурових статуй,
Ні, не танок, а тужний тан!

Чи то поетові одчайно-п'яні мари,
Чи то його жалі — хисткі примари ці,
Чи кволого страхи, чи хворого кошмари,
Чи просто-напросто мерці?

Чи то твої думки, від жаху посивілі,
Чи муки совісті судомляться отак,
Чи смутки-упирі у тихім божевіллі
Безгучно відбивають такт?

Всю ніч крутилися, вихалися фантоми,
І, тільки як блідий світанок надоспів,
Вони всі здиміли — чи з ляку, чи з утоми,
Чи тим, що змовк той кличний спів,

І не лишилося після нічного смотра
Анічогісінько, хоч би де слід дрібний,
Анічогісінько... Зоставсь лиш сад Ленотра,
Такий смішний і чарівний.

Переклав Микола Лукаш

V

ОСІННЯ ПІСНЯ

Ячать хлипки,
Хрипки скрипки
    Листопада...
Їх тужний хлип
У серця глиб
    Просто пада.

Від їх плачу
Я весь тремчу
    І ридаю,
Як дні ясні,
Немов у сні,
    Пригадаю.

Кудись іду
У даль бліду,
    З гір в долину,
Мов жовклий лист
Під вітру свист —
    В безвість лину.

Переклав Микола Лукаш

V

ОСІННЯ ПІСНЯ

Неголосні
Млосні пісні
Струн осінніх
Серце тобі
Топлять в журбі,
В голосіннях.

Блідну, коли
Чую з імлі —
Б'є годинник:
Линуть думки
В давні роки
Мрій дитинних.

Вийду надвір —
Вихровий вир
В полі млистім
Крутить, жене,
Носить мене
З жовклим листям.

Переклав Григорій Кочур

ЩАСЛИВА ГОДИНА

Червоний місяць встав із-за кущів;
Туман, як дим, понад лугами плине,
Танцюючи; лунає крик жабиний
З гущавини тремтячих комишів.

Латаття квіти на ніч закриває;
Тополі височіють вдалині,
Мов привиди високі, неясні;
Мигтять, як іскри, світлячки у гаї.

Безшумні сови з лісових узбіч
На круглих і тяжких злітають крилах;
Непевне сяйво в небесах стемнілих;
Венера біла сходить,— це вже ніч.

Переклав Максим Рильський

ВЕЧІРНЯ ЗОРЯ

Червоний місяць звівсь над ожеред,
На сонний луг лягла хвиляста мряка,
У березі самотня жаба кряка,
Й шепочеться із вітром очерет.

Мак водяний згортається поволі,
Непевно бовваніють вдалині
Стрункі тополі; цятки світляні
Блудних вогнів мигтять на видноколі;

З дупла свого, збудившись, виліз сич
І полетів беззвучно й тяжкокрило;
В zenіті якомсь тихо зазоріло.
Венера біла сходить — це вже ніч.

Переклав Микола Лукаш

СОЛОВЕЙ

Спогади сумні, спомини непрохані,
Налетіли ви, мов пташки сполохані,
І обсіли вмить з гомоном і гамором
Серця кожну віть — а воно ж то явором
Дивиться в затон Жаль-ріки глибокої,
Що кудись біжить у примарнім спокої...
Довго так мене мучили ті гомони,
Та війнув вітрець, і примовкли спомини,
Лиш один співав жалісно і голосно,
Серце хвилював радісно і болісно.
Трелі заливні, рокоти і клетоти,
Мариться мені: «Люба, десь далеко ти!»
Ах, цей спомин-птах, радий його чути я —
Це ж моя любов, перша, незабутая!
Вже від тих жалів місяць в небі міниться,
І зітхає ніч, сумовита мрійниця,
Тиха літня ніч, — дише млосно, гаряче
І мовчить, мовчить, про незбутнє марячи,
І гойда-люля між тремкими вітами
Пісню солов'я, що весь вік тужитиме.

Переклав Микола Лукаш

П Р И М Х И

ПІСНЯ НЕВИННИХ

(Редакція перша: ямб)

Ми чисті, ми блакитноокі,
Ми кіс у кучері не в'єм,
Життя у нас — як любий спокій
Давно не читаних поем.

Ідемо, сплівшись руками,
Всміхаючись одна одній,
І наче небо, що над нами,
Глибінь дівочих наших мрій.

Довірівшись лугам шовковим,
Ми біжимо, і сиплем сміх,
І на квітках пахучих ловим
Метеликів, як соп, легких.

Пастуші брилики з соломи
Ховають свіжість наших лиць,
І одягами бли щимо ми,
Мов крила білосніжних птиць.

Нехай галантні кардинали
І смілий кавалер Фоблаз

На слово радості й печалі
Жадають уловити нас,—

Даремно. Ми од них тікаєм,
Перебігаєм, як струмок,
І згубленим здається раєм
Їм шелест наших спідничок.

Невинність наша з них кепкує,
Дратує келихом вина,
Хоч іноді вже й нас хвилює
Надія люба і страшна,

Що серце б'ється в нас недаром,
Що не втекти від гультяїв,
Що упадемо ми під чаром
Їх ніжних, безсоромних слів.

Переклав Максим Рильський

ПІСНЯ НЕВИННЯТОК

(Друга редакція: хорей)

Кожна з нас — немов дитинка,
Сині очі нам дано,
Наші дні — немов сторінки
Книг, не читаних давно.

Ми спітаємось руками,
Сміємось одна одній,
Голубіє небесами
Глибочінь дівочих мрій.

Лугом радісно-шовковим
Біжимо, і сиплем сміх,
І метеликів там ловим,
Наче марево, легких.

Прості брилики з соломи
Нашу свіжість бережуть,
Одягами блищимо ми,
Що, як лілії, цвітуть.

Кавалери, кардинали,
Рішельє і сам Фоблаз
Зором радості й печалі
Уловить хотіли б нас,—

Та дарма! Ми утікаєм,
Одпливаєм, як струмок,
І насмішкувато граєм
Шелестінням спідничок.

З залицянь усіх кепкує
Наша молодість ясна,
Хоч не раз і нас хвилює
Гадка мила і страшна,

Що серця горять недаром,
Що в обійми гультяїв
Упадемо ми під чаром
Безсоромних, ніжних слів.

Переклав Максим Рильський

САВІТРИ

Магабгарата

Щоб мужа врятувать, обітницю дала
Стояти Савітрі цілі три дні й три ночі,
Як В'яса розказав, у простір звівши очі,
Не зворухнувшись, прямиша від стебла.

Хай Чандра навкруги ночами сіє млость,
Хай Сур'я променів жорстокі ронить стріли —
Душі величної невичерпної сили
Усім зусиллям тим зламати не вдалось.

Коли нам забуття грозить німа стіна
І задроців списи свистять, подібні зливі,
Ми, наче Савітрі, зостаньмось невразливі,
З високим наміром у серці, як вона.

Переклав Григорій Кочур

ПОХМУРА СЕРЕНАДА

То не виє звір, не ридає сич,
То не мрець з могили,—
Я тобі крізь ніч шлю мій плач, мій клич,
Вороже мій милий!

Душу відчини, вухо приклони
До моєї пісні:
Це ж тобі бринить кожен зойк струни,
Млосний і зловісний.

Чуєш — славлю я синь твоїх очей,
Сповнену отрути,
Тонь твоїх грудей, сонь твоїх плечей,
Ангеле мій лютий!

То не виє звір, не ридає сич
В розпачі глибокім,—
Я тобі крізь ніч шлю мій плач, мій клич,
Друже мій жорстокий!

Славлю я твоє тіло наливне,
Чари всі жіночі...
О, їх аромат так п'янить мене
У безсонні ночі.

Як забуть мені крила рук твоїх
І жагучі губи?
У цілунку їх стільки мук і втіх,
Демоне мій любий!

Душу відчини, серце приклони
До моєї пісні:
Це ж тобі бринить кожен зойк струни,
Млосний і зловісний.

Переклав Микола Лукаш

МІСЯЧНЕ СЯЙВО

Твоя душа — витворний красвид,
Яким проходять з піснею і грою
Чарівні маски, радісні на вид
Та сповнені таємною журою.

Вони співають на мінорний лад,
Як від любові їм життя розквітло,
Та радості не чути з тих рулад,
Що в місячне передвітають світло.

В тім сяєві, урочім і сумнім,
Пташки не переснять своїх фантазій,
А водограї видивом струнким
Між мармурів ридають у екстазі.

Переклав Микола Лукаш

ДО КЛІМЕНИ

Ці співи фантастичні,
Мелодії містичні —
За очі голубі,
Усе тобі,

За голос твій співочий,
За усміх твій дівочий,
Що в серці будить рій
Жагучих мрій,

За те, що ти, єдина,
Мов біла лебедина,
Мов аромат лілей
У тьмі алей,

За те, що з тебе лине
Світіння янголине
І музика тонка,
Така п'янка,

Що всю мою істоту
Пронизує достоту
Вогнем своїх промінь —
Вовік амінь!

Переклав Микола Лукаш

НЕДБАЛІ

— На зло судьбі ревнивій, заздрій
Помрем разом! Чи є в вас настрої?
— Боронь нас, боже, від гріха!

— Гріха нема. Вквітчавши скроні,
Помрем, як у «Декамероні».
— Чудний коханець... Ха-ха-ха!

— Коханець з мене непоганий
І, може, навіть бездоганний.
Як хоче, разом помремо!

— Ви, справді, вмієте кохати,
Але незгірше й насміхати...
Та краще вже помовчимо.

Отак Тірсіс і Дорімена
Рядком, рамено до рамена,
Сиділи в парку, де глухі

Сміялись фавни. І даремно
Відклали смерть таку приємну
Чудні коханці... Хі-хі-хі!

Переклав Микола Лукаш

КОЛОМБІНА

І дурний Леандр,
І старий Касандр-
Невдаха,
І меткий П'єро —
На брилі перо
Із птаха,

І ферт Арлекін,
Що вибіг на кін
У масці,
З-під якої, глядь,
Очі блискотять
Як в трясці,—

До-мі-соль-фа-сі,
Танцюють усі
Плав-плавом
І здіймають гам
Перед тим дівчам
Лукавим,

Що мружить до них
Очі, як на гріх,
Зелені,
То надію дасть,

То знов скаже: «Зась,
Шалені!»

Всі ті гультяї
Вплутались в її
Генета...
За що їм така
Випала тяжка
Планета?

А вона кружля,
Платтячком метля
І надить
Дурників своїх —
Закохає всіх
І зрадить!

Переклав Микола Лукаш

ПІВГОЛОСОМ

Люба, не треба розмов,
Мила, шкода голосів,
Сповнимо нашу любов
Тишею темних лісів.

Злйймо і душі, й серця,
Снімо небачені сни,
Хай шепітком вітерця
Шепче сосна до сосни.

Очі мрійливо примруж,
Руки на грудях схрести,
Нумо між синявих руж,
Піби сновиди, брести.

Хай безгоміння росте,
Лиш шелевіє трава,
Хай верховіття густе
Нас від тривоги укрива.

А як із чорних дубів
Вечір врочисто впаде,
Нашої розпачі спів
Хай соловей заведе.

Переклав Микола Лукаш

СЕНТИМЕНТАЛЬНА РОЗМОВА

В старім саду серед нічної мли
Дві постаті непевнії пройшли.

В них зір погас, уста у них змарніли.
І ледве чутно голоси бриніли.

В старім саду, в зимову ніч сумну
Два привиди будили давнину.

— Ти згадуєш, як ми колись любились?

— Навіщо вам ті згадки знадобились?

— Чи бачиш ти й тепер мене вві сні?
Чи рвешся серцем ти до мене? — Ні.

— Як ми колись удвох жили щасливо,
Зливаючи серця й уста! — Можливо.

— Де синь небес, де сяєво надій?

— Надії ті почезли в тьмі густій.

Отак ішли вони у ніч зимову,
І тільки місяць чув чудну розмову.

Переклав Микола Лукаш

СЕНТИМЕНТАЛЬНА РОЗМОВА

У зимний парк, самотній і сумний,
Два привиди вступило з давнини.

Їх очі мертві, губи їх без крові,
І ледве чути шепіт їх розмови.

У зимний парк, самотній і сумний,
Дві тіні заблукало з давнини.

— Чи згадуєш ти наш колишній племінь?
— Навіщо викликати вам той спомин?

— Чи бачиш ти мене коли вві сні?
Назвуть мене — заб'ється серце? — Ні.

— Предивна мить, божественно-щаслива,
Коли уста з'єднали ми! — Можливо.

— Блакить небес, надії молоді!
— У чорних небесах нема надій.

Отак вони пройшли по бур'янові,
І ніч єдина чула їх розмови.

Переклав Григорій Кочур

ІЗ ЗБІРКИ «ДОБРА ПІСНЯ»

* * *

Коли світ свінув і обрій вже ясніє,
Коли зглянулась байдужа довгі дні
До благань моїх та закликів надія,
Коли щастя те судилося мені,—

Геть понурих дум отруту, геть віднині
Губи, стиснуті в погорді, сні лихі,
Геть усі слова нестримані і кпинні,
Досить розуму бездушного й пихи,

Досить кулаки стискати в злобі, досить
Гнівом зустрічати недоумство і зло,
Досить трунків тих, що забуття приносять,
Досить вже того, що дотепер було.

Хочу я, коли в моє глухе смеркання
Вносить ця ясна істота блиск святий
Першого й разом безсмертного кохання,
Милосердя, усміхів і доброти,—

Хочу, ведений ясних очей зірками,
Під кермом руки, в якій моя тремтить,
Каменистими, замшілими стежками
Простувать, не збочуючи, самохіть.

Так, я навпростець почну собі помалу
Йти, куди життя скеровує мій шлях,
Без бажань, без мук, без жалкувань, без шалу,
В любих клопотах і радісних боях.

І якби коли, щоб розігнать турботи,
Я для подруги й затаг нехитрий спів,
Певно, слухала б вона не без охоти.
А про інший рай і знати б я не хтів.

Переклав Григорій Кочур

* * *

Поки перший промінь зронить
Ніжне сяйво ранковé,
— В небі дзвонить
Срібло жайворонкове,—

Зірко, в очі глянь співцеві,
В чулім серці запали,
— В чебрецеві
Будять день перепели,—

Запали ту мрію чисту,
Що цвіте не одцвіта,
— Медянисто
Наливаються жита,—

І думки мої співочі
Понеси в далеку даль,
— Мерехкоче
Скрізь роса, немов кришталь,—

Де спить мила, ти, лелітко,
Йй про мене нагадай...
— Швидко, швидко,
Сонце йде на небокрай!

Переклав Микола Лукаш

* * *

Перш як підеш ти на схилок,
Бліда зірко ранкова,
— Перепілок
Сила в чебреці співа,—

На поета, що в коханні
Стежить гру твоїх промінь,
— Линуть ранні
Жайворонки в височінь,—

Кинь свій погляд, що потоне
У світанкову блакить,
— Поле сонне
В скритій радості тремтить! —

Пересяй мої ти мислі
В дальню-дальню далину,
— Роси звисли
Іскорками з бур'яну,—

В ніжну мрію, що сколише
Милої солодкі сни...
— О скоріше,
От і сонця зір ясний!

Переклав Григорій Кочур

* * *

В місячнім світлі
Мліють гаї;
В ночі розквітлій
Тчуть солов'ї
Співи-узори...

О люба зоре!

В ставі сріблестім
Чорна верба,
Шепче між листям
Вітру журба
Палко і рвійно...

Разом помріймо!

З висі тремкої
Тиша злина,
В мирі й спокої
Спить осяйна
Світу будова...

Хвиля чудова!

Переклав Микола Лукаш

* * *

В промінні білім
Нічні ліси;
Бринять під гіллям
Скрізь голоси,
Бринять до рана...

Моя кохана.

Глибини ставу
У люстрі хвиль
Відбили тьмаву
Вербу, відкіль
Плач вітру лине...

Це — мрій хвилини.

Ясний, глибокий
На світотвір
Спустився спокій
З небес, де зір
Рої квітчасті...

Хвилини щастя.

Переклав Григорій Кочур

* * *

Скінчились випроби страшні:
Всміхнись, душе, будучині!

Минули дні тривожні, хмарні,
Видіння здиміли кошмарні,

Страхи почезли назавжди,—
Ще хвильку, серце, подожди!

Засніть, жалі, мовчіть, докори,
Жадана мить настане скоро.

І очі змучені мої,
Що рвуться вбачити її,

І слух мій, радісно сп'янілий,
Що прагне вчути голос милий,

І все моє палке єство
Святкує славне торжество —

Ту мить, коли, як спів, натхненна,
Мене зустріне наречена!

Переклав Микола Лукаш

Вже пройшла зима — широко й розлого
Розлилось навкруг світло і тепло.
Веселіє серце в доброго і злого,
Лагідніє страдника пахмурне чоло.

Все цвіте, буяє, все дзвенить, співає,
Навіть хмурий наш, хворий наш Париж
Молодим сонцям радо розкриває
Тисячні обійми червінькових криш.

В мене ж на душі цілий рік весніє,
Квітне флореаль ласки і тепла,
Мрія коло мрії райдужно ясніє,
Пломінь коло пламеню радісно пала.

Це блакитне небо — лиш вінець лазурі,
Що в душі сміється світло-молодій,
Це моя весна, це кінець зажурі,
Це велике свято здійснених надій.

Хай цвіте весна й стигне літа сила,
Хай за ними йде осінь і зима!
Всі чотири пори, мила, ти скрасила,
Ти сама краса, ти любов сама!

Переклав Микола Лукаш

ЗАБУТІ АРІЕТИ

* * *

Це захоплене зомління,
Це закохане томління,
Хвильні трепети лісів
У руках вітрів пестливих
І між віток шелесливих
Хор сп'янілих голосів.

О, цей шелест, шемріт, шепіт,
Воркіт, туркіт, цвіркіт, щебет,
Журкіт, муркіт, свист і писк,
Трав розмайних шелевіння,
Шум води по моховинню,
По камінню плеск та блиск...

Хто ж до всього того шуму
Вплив мотив тривоги й суму,
Жаль снує душа — чия?
То, напевно, ми з тобою
День прощаємо журбою,
То душа твоя й моя!

Переклав Микола Лукаш

* * *

І вітер з долини
Не диха, не лине.
Фавар

Це закохане томління,
Це знеможене тремтіння,
Це знесплення лісів,
В стисках леготу зомлілих,
Це — по заростях сп'янілих
Хор тендітних голосів.

Це ламке, рвучке зітхання,
Жсботіння, щебетання,
Що в неясний скрик єдна,
Чим трава тривожно диха...
Скажеш, камінцями стиха
Хвиля грається річна.

Ця душа, яка безкраї
Сонні скарги впливає,—
Наша-бо вона — чи ж ні?
Не твоя й моя? Чи то не
Їх покірні антифони,
Ледве в сутіні чутні?

Переклав Григорій Кочур

* * *

Крізь музичних вогнів колихання,
Крізь незвично розгойданий гомін
Я угадую давнього спомин
І провістя нового кохання.

Моє серце й душа в надпориві —
Наче око гіганта подвійне,
Де бринять, ніби мево сновійне,
Всіх пісень переливи тремтливі.

О, якої ще кращої смерті?
Одступи од коханців, тривого!
Дайте, релі, старого й нового —
Любо вмерти в такій круговерті!

Переклав Микола Лукаш

* * *

Тихенький дощ падає на місто...

Артур Рембо

Так тихо серце плаче,
Як дощ шумить над містом.
Нема причин веначе,
А серце ревно плаче!

О, ніжно як шумить
Дощ по дахах, по листю!
У цю тужливу мить
Як солодко шумить!

Відкіль цей плач, не знати,
В осиротілім серці?
Ні зради, ні втрати,—
Відкіль журба, не знати.

Найтяжчий, певне, сум —
Без гніву, без любові,
Без ревнощів, без дум —
Такий нестерпний сум.

Переклав Максим Рильський

* * *

Із серця рветься плач,
Як дощ іллеться з неба.
Від зради чи невдач,
Відкіль цей тужний плач?

О, хлопотіння зливи
По кривлях, по землі!
На серце нещасливе
Спливають співи зливи...

Лягає без причин
Туга́ на серці туга.
З відчаю хоч кричи!
Печалюсь без причин.

Від муки дітись ніде,
Рве серце марний жаль.
Любові й зненавиди
Нема, а дітись ніде!

Переклав Микола Лукаш

* * *

Один одного слід у цім житті прощати,
І це щасливими, повірте, зробить нас.
Нехай судилися скорботи нам і втрати,
Та будем плакати принаймні водночас.

В нас душі сестрами з'єднались би навіки
В солодких прагненнях і в чистім колі мрій,
І хай там десь шумлять жінки і чоловіки,
Пили б ми забуття в печалі золотій.

Мов діти будемо, дві дівчинки невинні,
Усім здивовані, як першої весни,
Що журяться в саду, у темних буків тіні,
Про те й не знаючи, що прощені вони.

Переклав Максим Рильський

* * *

Душа, душа моя страждала,
Любов, любов її терзала.

Та я утіхи не знайшов,
Хоч кинув я свою любов,

Хоч цілим серцем і душею,
Здавалось, розлучився з нею.

Ніде я втіхи не знайшов,
Хоч кинув я свою любов.

І серце, серце надто чуле,
Душі сказало: «Чи ж забули,

Забули в гордій самоті
Ми очі ті і губи ті?»

Душа сказала серцю: «Хтозна?
Розлука — пастка грандіозна:

Втечеш від муки за сто миль,
Стократно груди ранить біль».

Переклав Микола Лукаш

* * *

О сумна пустеле!
Я з нудьги вмираю...
Сніг у даль безкраю
Блиск примарний стеле.

Небо тьміє мідно,
Хмари хмуρο висять,
Зір нема, лиш видно,
Як конає місяць.

В далині імлістій
Щось немов синіє...
Ледве бовваніє
Бідний ліс безлистій.

Небо тьміє мідно,
Хмари хмуρο висять,
Зір нема, лиш видно,
Як конає місяць.

Вам, худі вовцюги,
Й вам, хрипкі ворони,
Де знайти схорони,
Вічні волоцюги?

О сумна пустеле!
Я з нудьги вмираю...
Сніг у даль безкраю
Блиск примарний стеле.

Переклав Микола Лукаш

* * *

Оця несходима
Нудота рівнини,
Де сніг, як піщини,
Ледь видимо блима.

На мідь небосхилу,
Де сутінь безкрая,
Лиш місяць безсило
Ступне і вмирає.

Між пасмами пари
На ближнім узгір'ї
Хитаються сірі
Дуби, наче хмари.

На мідь небосхилу,
Де сутінь безкрая,
Лиш місяць безсило
Ступне і вмирає.

Вовки зголоднілі,
Захриплі ворони,
Нема вам схорони
В лихій заметілі.

О, ця несходима
Нудота рівнини,
Де сніг, як піщини,
Ледь видимо блима!

Переклав Григорій Кочур

* * *

Солов'ю, що з високої вітки задивив-
ся на свій відбиток у річці, здається,
ніби він упав у воду. Сидить на
вершечку дуба і боїться потонути.

Сірано де Бержерак

Одкид дерев у озернім затоні сріблистім
Димом береться імлистим,
А угорі потопають у справжньому вітті
Горлиць жалі сумовиті.

Цей краєвид — твоєї, мандрівнику, долі
Образ у нашій юдолі:
Чуєш, між листям квилять у гіркій безнадії
Всі твої втоплені мрії!

Переклав Микола Лукаш

БЕЛЬГІЙСЬКІ
КРАЄВИДИ

ВАЛЬКУР

Місто цегляних
Дімків чепурних —
Парам коханих
Затишно в них!

Хміль зелениться
І виноград —
Щирий п'яниця
Тій зелені рад!

А ресторани,
Бари, пивні,
Служки старанні
І чарівні!

О атмосфера
Битих доріг...
Для Агасфера
Скільки утіх!

Переклав Микола Лукаш

ШАРЛЕРУА

Сині кобольди
В чорній траві,
І вітровій,
Мов плач Ізольди.

Вівса шумкі
Річкою ллються,
Боляче б'ються
Глоду гілки.

Чи то сараї,
Чи то дома?
Що за дими
На небокраї?

Де ми? Овва!
Гудуть вокзали.
Як ви сказали?
Шарлеруа!

Ох, який смород,
Гамір і шум!
Вгонить у сум
Хмурий цей город.

Як же терпіть?
В ніс, в уші лізе
Лязкіт заліза,
Сопухи й піт...

Сині кобольди
В чорній траві,
І вітровій,
Мов плач Ізольди.

Переклав Микола Лукаш

БРЮССЕЛЬ

Прості фрески

I

Зеленаво й малиново
У непевнім світлі лампи
За вікном все знову й знову
Мерехтять пригорки й рампи.

День сумирний на ущербі,
Вже на заході — червінька,
Де-не-де в безверхім верб'ї
Щось замислено цвірінька.

В надвечір'ї золотому,
Що журливо догасає,
Передосінь мою втому
Колосково колисає.

Переклав Микола Лукаш

Ах, алея ця,
Мабуть, без кінця,
А вгорі — блакить!
Гарно, бачить бог,
Нам було б удвох
Тут з тобою жить.

Он якісь пани,
Все чепуруни,
До палацу йдуть.
Як я заздрю їм,
Тим панам старим —
Добре ними будь!

Білий сон колон,
А за ними он
Захід весь в огні
Й поля тихий сум...
Ах, таку б красу
Та тобі й мені!

Переклав Микола Лукаш

МАЛІН

Цей вітер, радий причепитися
До флюгера чи прапорця
На замку нобіля-купця
(Червона цегла й черепиця),
І знов — рівнина без кінця.

Якісь одноманітно милі
Ці ясени, що їм гілля
Той самий вітер розхили,—
Лямують на далекі милі
Люцерни й клеверу поля.

А далі в тишині глибокій
Луги безкраї попливли.
Пасіться, мирнії воли,
І ви, корови повнобокi,
Під небом, ніби з ковили!

Не набавляє поїзд ходу,
Що не вагон — малий салон,
Розмови тихі, й між заслон
У вікнах види на природу,
Таку, як любить Фенелон.

Переклав Микола Лукаш

АКВАРЕЛІ

СПЛІН

Які червоні повні рожі,
Який зелений ярый хміль!

У мене серце насторожі —
Твій кожен рух в нім будить біль.

Яке блакитне чисте небо,
А море синє, мов зі скла...

Боюсь, кохана, я за тебе,
Щоб ти від мене не втекла.

Мені обридли ці мигдалі,
І цей самшит, і ця сосна,

І ці безмежні дальні далі,
І все — крім тебе, річ ясна!

Переклав Микола Лукаш

STREETS

I

Станцюймо джигу!

Любив я очі ці ясні,
Мов зорі ночі, осяйні,
Любив урочі їх вогні.

Станцюймо джигу!

Вона була і добра й зла,
Смутити й тішити могла,
Моя коханочка мала!

Станцюймо джигу!

Які п'янки її уста,
Дізнав я краще — неспроста! —
Коли любити перестав.

Станцюймо джигу!

Та в серці спомин ще не згас
Про той щасливий, милий час,
Коли любов єднала нас.

Станцюймо джигу!

Переклав Микола Лукаш

ІЗ ЗБІРКИ «МУДРІСТЬ»

* * *

Рицар Злигодень, вершник під чорним забралом,
В моє серце старе вдарив списом, мов жалом.

Кров із серця дзюрнула червоним струмком
І взялася на сонці прозорим димком.

Світ в очу мені змерк, дух у грудях заперло,
Моє серце старе раз здригнулось і вмерло.

Добрий рицар під'їхав, устав з румака
І, я чую, мене вже рукою торка.

В свіжу рану лягла рукавиця залізна,
Владний голос про щось говорив мені згрізна,

І — о диво! — у мене у грудях нове
Народилося серце, не мертве, живе.

Серце чисте і горде, палке і хоробре,
Молоде і невинне, божественно-добре...

Я лежав, і дрижав, і з невіри чамрів,
Мов язичник, що боже знамення узрів.

А той рицар ізнов уступив у стремена,
Головою кивнув і озвався до мене

(Зичний голос до дна мені душу потряс):
«Ну, шануйся ж тепер! Буде й так на цей раз».

Переклав Микола Лукаш

* * *

Краса жінок, їх млюсть, їх руки нездужалі —
Причасниці блаженств, причетниці провин,
І очі, що п'янять за всіх міцніше вин,
Та часом кажуть «ні» самцям, нестримним
в шалі,

Їх голос, що завжди притишує нам жалі,
Як навіть зраджує — який хороший він!
Ласкавий спів, ранковий клич, вечірній дзвін,
Прекрасний плач, що мре в затишних згортках
шалі...

Мужчина — звір! Життя потворне й навісне!
Коли б прокинулось хоч щось у нас ясне,
Дитинне, радісне — після тяжкого бою

Чи спорзних зустрічей — щось добре, щось живе,
І чисте, й чесне... Що ж ми візьмемо з собою
І що залишиться, як смерть нас позове?

Переклав Микола Лукаш

* * *

Фантоми гарних днів весь день полум'яніли
І почали уже на спадні бронзовить...
Не розкривайсь, душе, спокуси, не зовіть
І не торкайте струн, що в пору одбриніли.

Спустошливі вогні всю днину шаленіли,
Б'ючи долинну цвіт' і виноградну віть,
Не даючи жита до жнив дополовить
І небо палячи, що жде нас, осмутніле.

Душе моя, жени лихе передчуття!
Невже минувшина пожре нам майбуття,
Невже повернеться забуте навіженство,

Невже повториться те, що було колись?
Борися за своє омріяне блаженство,
Іди проти грози, мужайся і молись!

Переклав Микола Лукаш

* * *

Послухайте цю ніжну пісню,
Що тихо, вам на втіху, плаче
І любо так дзюркоче, наче
Струмок прозорий по узліссяю.

Вона така ж проста й невинна,
Яку раніш ви знали (й звали?),
Коли їй виду не вкривали
Жалоба й гордість удовина.

Її покривало тріпоче
Під вітром ночі грозової,
Та крізь похмурі ті завої,
Мов зірка, істина мигоче.

Вона співа, сама ласкавість,
Що треба жити добротою,
Що за могильною плитою
Щезають заздрість і ненависть.

А ще співа про мир і спокій,
Про славу щиру, нелукаву,
Найбільшу в світі людську славу —
Жить просто, не питавши поки.

Вона байдужим не залишить
Того, хто серцем світ сприймає,—
Душі милішого немає,
Як іншу душу в горі втішить.

Їй біль нестерпний серце тисне,
Вона ж без гніву зносить муку.
Збагніть ясну її науку,
Послухайте цю мудру пісню!

Переклав Микола Лукаш

* * *

Ті руки, що були моїми,
Ті ручки білі, ручки милі,
По всім цім дикім божевіллі,
По всій мерзоті неключимій,

По всім блуканню в тьмі кромішній,
Страшній, як совість святокрадця,
Ізнов мені ночами сняться
Ті руки царственно-розкішні.

Ви знов лягли мені на душу,
Що розтерзали хижі круки...
Скажіть мені, кохані руки,
Чого я сподіватись мушу?

Невже оманне це видіння,
Галюцинація відчайна:
І душ розлучених вінчання,
І серць воскреслих молодіння?

О руки, спомини священні,
Блаженні муки, світлі мрії!
Молю вас, руки всеблагії,—
Мені подайте знак прощення!

Переклав Микола Лукаш

Ось голос Гордості — гримить, немов труба,
А чийсь кривавий меч кольчугу й щит руба;
Біжиш навспотички крізь дим і згар пожежі,
І десь іздалеку відлунює труба.

Ось голос Заздрості — мов дзвін в морським
безмежжі;

Життя жахається і важко, по-ведмежи,
Тіка від холоду, що до душі пройма,
І глухне, тихне дзвін у дальньому безмежжі.

Ось голос Хтивості — розпалена юрма,
Всім п'яно й весело, здається, та дарма! —
Усі бредуть кудись, немов непритаманні,
І скоро здиміє утомлена юрма.

Ось інші голоси, неначе у тумані,
Торги і весілля, видовища оманні,
Цивілізації дешевий балаган —
Усе під музику щезає у тумані.

І гнів, і жаль, і біль, і страсті ураган,—
Ми вам корилися, тепер, як ворогам,
З душі противимось, рішучіше чимдалі,—
І гнів, і жаль, і біль, і страсті ураган...

Вмирущі голоси, вмирайте дружно далі!
Сентенції плиткі, метафори невдалі,
Уся розвінчана риторика гріхів —
Вмирущі голоси, вмирайте дружно далі!

Ми вже не ті, ми вас навік здали в архів,
Ми просвітилися від низу до верхів,
Доволі вже спокус і дикої гонитви,
Ми вже не ті, ми вас навік здали в архів!

Вмирайте ж, голоси, у голосі Молитви,
Бо праведний Глагол вас зміг на полі битви,
Бо благісний Стратег вас чесно поборов;
Вмирайте, голоси, у голосі Молитви,—

Нехай покріє вас могутня Любов!

Переклав Микола Лукаш

* * *

Душе моя убога,
Відкіль цей тужний біль
І смертна ця тривога,
Коли жада зусиль
Від тебе доля строга?

Чом, дика і пуста,
Ти скорбно ламлеш руки,
Чому твої уста
Судомляться з розпуки,
А в зорі — мла густа?

Усі твої страждання,
Ти тільки зрозумій,—
Це визволу жадання,
Це благісних надій
Тверде заповідання.

Те мариво бліде
Вже скоро щезне, згине —
Великий день гряде!
Ти не заспи години,
Дивись, он сонце йде!

Нового дня промінність
Опукло, у різьбі,
Усіх речей первинність
Являє і тобі
Показує Повинність.

Здаля вона грізна
Здається і сувора,
Та ближче хто пізна,
Той сам побачить скоро,
Яка вона ясна.

У неї є на схові
З прадавньої доби
Нечувані, казкові,
Небачені скарби
Премудрості й любові:

Незримо золоття,
Екстази триблаженні,
Просвітлене буття,
Душі преображення
І тліну забуття.

— І тліну забуття!

Переклав Микола Лукаш

КАСПАР ГАУЗЕР СПІВАЄ:

Пішов я в місто, сирота,
Очима синіми багатий,
Та нелукавого прийняти
Зреклась лукава суєта.

І молоді літа пройшли
З незнаним полум'ям у крові,
Але від юної любові
Жінки, глузуючи, втекли.

Я без отчизни й короля
З малою, кволою рукою
Хотів лягти на полі бою,—
І не взяла мене земля.

Чи гість минулих я століть,
Чи того віку, що прибуде?
Але востаннє, добрі люди,
За мене господа моліть.

Переклав Максим Рильський

СПІВАЄ ГАСПАР ГАУЗЕР:

Безхитрий, тихий сирота,
Потрапив я до міст великих:
Бентежила людей дволикх
Моя душевна простота.

У двадцять років звідав я
Нову жорстоку недогоду:
Я надивсь на жіночу вроду,
Жінок не надила моя.

Хотів я вмерти на війні,
Не мавши короля й вітчизни,—
Та смерть без слави і без тризни,
Мабуть, судилася мені.

На розстанях чужих століть
Мій марний вік розтав, як пара...
За душу бідного Гаспара,
Живії, господа моліть!

Переклав Микола Лукаш

* * *

Гнітять чорні сні
Моє існування:
Бажання, засни!
Засни, сподівання!

Знеможені сном
Тьмяніють зіниці —
Між злом і добром
Не бачу різниці...

Все темне й сумне...
А руки нечулі
Колишуть мене:
Ой люлі, ой люлі!

Переклав Микола Лукаш

* * *

В сон чорний, сумний
Життя оповите.
Надіє, засни,
Бажання, засніте!

В міжчасся глухе
Я пам'ять втрачаю
Про добре й лихе...
О повість одчаю!

Я — в прірві страшній
Колиска; колише
Мене хтось на дні:
Тихіше, тихіше!

Переклав Григорій Кочур

* * *

Тихе небо понад дахом
Синє та безкрає,
Темні віти понад дахом
Дерево схиляє.

Дзвін ласкавий у повітрі
Ніжно-ніжно плине,
Десь на дереві в повітрі
Чути зойк пташиний.

Скрізь життя спокійне й просте,
Боже, боже милий!
Звуки лагідні і прості
З міста надлетіли.

— Що ж зробив ти, що так плачеш,
Тужиш так душею,
Що зробив ти, що так плачеш,
З юністю своєю?

Переклав Максим Рильський

* * *

Над дахом дому — неба дах:
Блакить, роздолля!
Звелась угору понад дах
Струнка тополя.

У небі дзвін летить, мов птах,
Гуде тремтливо,
А на тополі ворон-птах
Квилить тужливо.

О світе мій, яке життя
Просте і тихе!
Із міста лине шум життя,
Довілля, втіхи.

Чого ж ти плачеш без пуття,
Забувши спокій?
Того, що втратив без пуття
Найкращі роки?

Переклав Микола Лукаш

* * *

Я не знаю сам,
Чом мої жалі
Рвуться тужно і тривожно далі від землі.
На хисткім крилі
Морю й небесам
Я мій скарб несу на сховок → чом, не знаю сам.

Моя думка, чайка-жалібниця,
Понад морем високо літає,
Вітер нею як хоча хитає,
І не може ні на мить спиниться
Неспокійна чайка-жалібниця.

Сниться воля їй,
Сонячний розмай,
І веде незнана сила через цей безкрай.
У чудесний край
Легіт-тепловій
Десь несе її по сипій стежці хвильовій.

Часом так квилить вона, кигиче,
Аж плавцям далеким дух стенає,
То злітає вгору бунтівниче,
То крилом у хвилю заринає
І так сумно, жалібно кигиче.

Я не знаю сам,
Чом мої жалі
Рвуться тужно та бентежно далі від землі...
На хисткім крилі
Морю й небесам
Я мій скарб несу на сховок — чом, не знаю сам.

Переклав Микола Лукаш

* * *

Із далини тужливий ріг луна,
Мов плачеться чиясь душа в полоні,
І завмирає ген на оболоні,
Де вітер спів непевний почина,

В якому чути скаргу вовкуна,
А сонце на кривавім небосклоні,
Ховаючись у хмаряній обслоні,
Так лагідно й зворушливо кона.

Під вітру скавуління сонне й сипле
Сніжок лапятий неквапливо сипле,
Білючи на червонястім тлі,

І монотонне осені зітхання
Вгортає дня печальне затухання
На стомленій і стишеній землі.

Переклав Микола Лукаш

* * *

Живопліт за живоплотом --
Наче в морі баранці
Розійшлись у всі кінці.
Млисте море пахне глодом

Задивились вітряки
На дерев недільні шати.
Он вибрикують лошата,
Як веселі дітваки.

Скрізь так хороше і юно,
Онде й вівці на лужку,
На зеленім моріжку,
Лагідні, як біле руно.

А із ближнього села
Небом, ніби тепле дійво,
Благодійно й мелодійно
Хвиля дзвонів поплила.

Переклав Микола Лукаш

* * *

Крутись, вертись, моя карусель,
Крутись під спів веселих рогів,
Крутись не сто — п'ять тисяч кругів,
Крутись, вертись — гуляє Брюссель!

І це маля, і мати у білім,
І цей хлопчак в костюмі плюшевім,
І це дівча у платті рожевім,—
Усі раді — діждались неділі.

Летить, летить, конята прудкі,
Сьогодні тут не місце журбі,
Нехай шахрай мишкує в юрбі,
Летить, летить, бо грають дудки!

Яка краса — куди твоє діло! —
Шугать без дум у цій веремії:
У голові немов дурманіє,
А на душі так любо і мило.

Біжіть кружка під скрипку й ф'агот,
І під гармонь, конята мої,
Сумирні, мов ягнята малі,
Немов народ у переворот.

А вітер рве — ну прямо страхіття:
Увесь намет двигоче й тріпоче,
І скло бряжчить, і прапор лопоче,
Метля, кружля барвисте плахіття.

Біжіть, біжіть без краю й кінця,
Ви, скакунці, строкаті на масть:
Ніхто вам шпор у боки не дасть,
Зате не дасть ніхто і сінця.

Біжіть, спішіть, хороші конята,
Бо вже, глядіть, настав час вечері:
Вилазить ніч з своєї печери
Гуляк, п'яниць — усіх розганяти.

Біжіть, летіть! На синявий лан
Злотистих зір вже висипав хор,
Ударив дзвін — озвався собор...
Летіть, летіть, ще б'є барабан!

Переклав Микола Лукаш

КОЛИШНЄ

ПОЕТИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Найперше — музика у слові!
Бери ж із розмірів такий,
Що плине, млистий і легкий,
А не тяжить, немов закови.

Не клопочись добором слів,
Які б в рядку без вад бриніли,
Бо наймиліший спів — сп'янілий:
Він невизначне й точне сплів,

В нім — любий погляд з-під вуалю,
В нім — золоте тремтіння дня
Й зірок осіння метушня
На небі, скутому печаллю.

Люби відтінок і півтон,
Не барву — барви нам ворожі:
Відтінок лиш єднати може
Сурму і флейту, мрію й сон.

Винищуй дотепи гризські ті,
Той ум жорстокий, ниций сміх,
Часник із кухонь тих брудних —
Від нього плач в очах блакиті.

Хребет риториці скрути
Та ще як слід приборкай рими:
Коли не стежити за ними,
Далеко можуть завести.

Хто риму вигadaв зрадливу?
Дикун чи то глухий хлопчак
Скував за шаг цей скарб, що так
Під терпугом бряжчить фальшиво?

Так музики ж всякчас і знов!
Щоб вірш твій завше був крилатий,
Щоб душу поривав — шукати
Нову блакить, нову любов,

Щоб мчав, де далеч непохмура,
Де чари діє вітерець,
Де пахне м'ята і чебрець...
А решта все — література.

Переклав Григорій Кочур

ВИНОБРАННЯ

Щось у голові у нас шумує,
Коли пам'ять вимкнеться, буває...
Слухайте! То наша кров співає,
Спотайна радіє і сумує.

Слухайте! То наша кров так плаче,
Як душа на час кудись відлине:
Тої невимовної хвилини
Ми ждемо па диво нетерпляче.

Наша кров — покровниця винові,
А вино крові свояк по крові...
Плачте ж і співайте, любі, рідні,

Душу й пам'ять нам паралізуйте,
А хребці і крижі наші бідні
До нічної тьми магнетизуйте!

Переклав Микола Лукаш

ВОВКИ

На споночілім бойовищі
Під пологом небес хмурних
Вовків понурих зграя рище,
Аж любо глянути на них.

Зеленоокі і лапасті,
Обпали трупи, мов орда,—
Пласкі лоби, широкі пащі,
І шерсть гогошиться руда.

Гарчання, клацання, кусання,
Зубиська трощать, рвуть, січуть...
Така злорадна та осанна,
Така стидка, аж любо чуть:

«Дзюркоче кров, хрускоче м'ясо,—
Герої все ж таки смачні!
Імо й п'ємо сьогодні ласо,
Куди тій підлій собачні.

Та хто б подумав, скільки муки
І скільки тої тяготи
Зазнали ми, звірюки-злюки,
До них щоб тільки підійти...

Насторожились тої ж миті
Ми, страхопуди й хижаки,
Як їхні кроки хвальковиті
Зачулися віддалеки.

В передчутті війни й поживи
Ми спокій втратили і сон,
Серця нам бились лячно й хтиво
З тамбуром їхнім в унісон.

Та як у полисках металу
Явилась грізна їхня міць,
Як ми злякались, як тікали
У рідні хащі, до самиць!

Спокійно юна йшла когорта
Під світлим стягом бойовим,
В них сила чулась і погорда,
Хоч кожен був як херувим.

Несьюгосвітні їхні очі
Ясніш блищали, ніж мечі,
Пречисті, праведні, урочі,
Величні мрії снуючи.

Жмути волосся з-під шоломів
На вітрі маяли крутім,
Неначе крила вітроломів —
Червонувате з золотим.

І все співали про кохання,
Про радість визвольних боїв,
Про кайдани та про повстання
Та про повержених богів.

Вони пройшли. Коли од війська
Вже ген блакитний блимав блік,
Ми назирці пішли по-свійськи,
Тримаючися віддалік.

Так довго, довго йшли ми згинці,
Скрадаючись по десять в ряд,
А ті невтомні піхотинці
Все правили свій марш-парад.

Ми вплинь річки перепливали,
Бо ті зривали скрізь мости,
Зіллями голод пробавляли,
Не стало сил уже й брести,

Не здищемось, так уморились...
Аж якось уночі — привал:
Ці демони отаборились
В долині між лісистих скал.

Отут ми зблизька вже зорили,
Як на спочин вони лягли,
І наші очі, мов жарини,
Цвіли серед нічної мли.

Ми сухо клацали зубами
В чеканні радісного дня,
І вторувало нам дзьобами
З гілля жадібне вороння.

Нарешті світ. Сигнал тривоги.
Загін зненацька пробудивсь.
Усі зірвалися на ноги,
Усяк до бою спорядивсь.

А ми чекали, ми чигали,
Зачаєні у чагарі,
І десь над нами чорна галич
Нетямилася угорі.

Береться сонце вище й вище,
Проміння сипле навкруги.
І раптом — гул, все ближче, ближче,
І гук, і грім. Це вороги!

Вони! Земля дуднить навалюно
Від завойовників ходи,
І полемархи персонально
Провадять бойові ряди.

Списи й мечі блищать яскраво
Поміж розмайних прапорів...
Той грізний здвиг так величаво
В ранковім світлі майорів.

Епічно — сила проти сили —
Загін ударив молодий
(Самі Патрокли та Ахілли),
І закинів завзятий бій.

Та як же билися запекло!
Брязк зброї, крики: «Враже, гинь!»
Серпневий день палав, мов пекло,
Жахтіло небо, як черінь.

Надвечір — тиша й мир. Хіба ще
Де-де недобиток хрипить,
Кляне у думці напропаще
Свого життя останню мить.

Здаля ледь чуть квиління горна,
Десь заблукався той сурмач.
На заході в жалобу чорну
Перецвітається кумач.

Настала ніч, і місяць вплив.
Байдужий зроду до життя,
Тепер він демонструє згиблим
Своє облудне співчуття.

Та ми, вовки, не лицемірим,
Те прикидання нам смішне:
Ми завжди щиро зуби щирим,
Бо голод з лісу нас жене.

Нічною любою добою
Ми пожирусмо незле,
Бо це нічнийне поле бою
І не пусте, і не мале.

Отож без пози і без фрази,
Відкрито, прямо, уявки
Нажеремося до відрази
Тут на дурничку ми, вовки!»

Переклав Микола Лукаш

ПОДОЛАНІ

I

Життя перемогло, й загинув ідеал.
Скажений, сповнений і люті, і завзяття,
Кінь переможця рже і дико мчить учвал
По трупах, по живих, і то все — наші браття.

А ми, що з напасті живими вийшли, ми
З очима згаслими і повними тривоги,
Безсилі, зганьблені, скривавлені, німі,
Бредем, волочачи одеревілі ноги.

Бредем, куди нас шлях провадить, навмання,
У заграві пожеж,— гаї горять сусідні.
Бездомні сироти, без завтрашнього дня,
Неначе вбивці йдемо чи шахраї негідні.

Тому, що нині в нас надій уже нема,
І нас подолано, і все навкруг вороже,
І нас підтримує ненависть лиш сама,
Тому, що жодне нам зусилля не допоможе,

Лишилось нам, коли огорне ніч усе,
Не дбать про похорон, а в боліснім конанні
Прийняти смерть глуху, що забуття несе,
Як слід подоланим у боротьбі останній.

II

Слабеньким відблиском тріпоче небосхил,
А вітер крижаний зриває лист у гаї
І квіти в квітниках термосить що є сил.
Зоря! Від пестоців її все оживає.

Вже рудуватий схід рожевим став, і зник
Зірок срібlistий рій з блакиті до останку.
Співає півень десь, ретельний вартівник,
І жайворонок знявсь у небо — знак світанку.

Ось сонце устає й веде нам ранок в дар.
Цей ранок осяйний, він, друзі, просто диво:
Який несхожий він на наш важкий кошмар,
На учту хижаків огидну і жахливу.

Коли ж ранковий блиск на зброї заяснів
І трепетне навкруг розлялося проміння,
В серцях у нас проснувся і благородний гнів,
І смерти з гідністю нестримане стремління.

Вперед, вставай! Вставай, вперед! Вперед, на бій!
Ми пересичені покорою старою!
Доволі скніли ми в чеканні та в ганьбі!
Бурхає наша кров, скропити прагне зброю!

У темряві в'язниць подолані говорять:
— Вони скували нас, та ми живі, проте,
Закови нас не вб'ють, темниці нає не вморять,
Бо в жилах кров тече і лють в серцях росте.

В нас очі — шпигуни, потраплять скрізь пролізти,
Нема їм таємниць і на найглибшій дні,
Міркую мозок наш, а щоб хапати й гризти —
І руки спритні в нас, і щелепи міцні.

Які ж бо всі вони бездумні та безжурні,
Ще доведеться їм розкаятися в тім:
Вони нас милістю образили, ті дурні.
Ну що ж! Образу цю їм помстою сплатім!

Вони скували нас. Та ланцюги на що ж ці,
Як не на те, щоб їх перепиляв терпуг?
Беззбройні вартові, святкують переможці.
І ми втікаємо, і темрява — нам друг.

І знов, і знову бій! І може, перемого,
Вже станеш на цей раз на нашій боці ти,
І Право осінить зорю життя нового,—
Тоді боїв ми більш не будемо вести,

Бо мрець — то тільки мрець. то тільки жертва
криці,

Містичні вигадки смішні часам новим,
Із моди вийшли вже фантоми всі старі ці
На конях-привидах під небом грозовим.

Ролланд і подвиги — це щось немов із казки,
Над чим тепер не варт сушити голови.
Здавалось вам, що ми в час вашої поразки
Помилуємо вас,— ні, помилились ви!

Вмрете від наших рук. На нашім боці сила,
Тому, благаючи, вмрете від наших рук.
Так справедливість нам і помста повеліла
Й турбота про життя в майбутньому без мук.

Неплідній цій землі поживи дати треба,—
Свою кров'ю ви напоїте її,
А випари терпкі, піднявшись аж до неба,
Почервонять хмарок розвихрені краї.

Клювати будуть вас птахів драпіжних зграї,
На здобич підете собакам та вовкам.
А наш звитяжний сміх нехай повітря крає,
Бо мрець — то тільки мрець. Ми це покажем вам.

Переклав Григорій Кочур

ТОМЛІННЯ

Я — Рим занепаду в його останні роки:
Тоді, як варварів білява йде орда,
Він млявий акростих безпристрасно склада,
Де в стилі золотім — томління сонць глибоке.

В душі спустошеній нудота і неспокій;
Десь там киплять бої, десь гинуть без сліда.
Не вміти, коли смерть у вічі загляда,
Не хтіти уквітчать передкінцеві кроки,

Не вміти, не хотіть покинути цей світ!
Допито чисто все! Не смійсь хоч ти, Батіле!
Допито й з'їдено! З бенкетом покінчили!

Лиш недолугий вірш, який спалити слід,
Лиш недбайливий раб, який вас зневажає,
Лиш незбутна нудьга, що топить вас в одчаї!

Переклав Григорій Кочур

УДОВЕЦЬ МОВИТЬ

Я бачу двох плавців у морі,
У морі сліз моїх гірких,
Тривога й сум у мене в зорі,
І очі звернені до них,
Мов дві зорі в нічному морі.

У човні жінка молода
І син її, дитина мила;
Кругом розгукана вода,
А в них ні весел, ні вітрила...
Із хлопцем жінка молода.

Реве борвій, бушують хвилі,
До ньеньки горнеться синок,
Вона ж немов у божевіллі
На дикий дивиться танок
І вірить у ревучі хвилі.

В отця благого вір, малий,
Безумна, уповай на бога!
Я чую, втихне вихор злий,

Ущухне смертна ця тривога,—
Кріпись, безумна, й ти, малій!

Мир вам, плавці мої у морі,
У морі світлих сліз моїх!
Блаженство й рай у мене в зорі,
І очі, звернені до них,—
Два добрі ангели на морі.

Переклав Микола Лукаш

І ЩЕ МОВИТЬ

Ні тобі пощади, ні вільготи,
І ніяких парламентарів!
Бачать, що твій гнів перегорів,
Добре знають, як ти і чого ти
Серцем і душею присмирів,
Та війни скінчити неспромога:
Хай вже смерть, коли не перемога.

От твоє бажання і збулось —
Ти ж любив на релях колихання...
Вільний ти для іншого кохання,
Раз того вернути не вдалось.
Як наказ звучить твоє прохання;
Відповіді краще не чекай
І деінде втіхи пошукай.

Так мені велять Пиха і Хіть,
Давнішні лихі мої дорадці.
Як їм опираться? Шкода праці!
Все глушить дует старих страхіть
Тут, на тлі знайомих декорацій,
В місті, де минувшина брудна
З горя допивається до дна,

В цім Парижі, що змарнів і зблід
Після учорашнього весілля
І курника щось собі з похмілля,
Як на лаві п'яний інвалід.
Хіть єхидно каже із підпілля:
«Ти, старий, дістав уже своє!»
І Пиха безмовною стає.

Стукав я — мені не відчинили
Тих дверей, сам бачиш ти, Христе,
І стіна відчуження росте,
І любов не встане із могили...
Хоч моє ж ягнятко золоте
Напаси, дай корму запашного
І від вовка вборони страшного!

А іще, мій пастирю благий,
Серце упаси моє самотнє,
Щоб воно, відчайне і скорботнє,
Зваблене блудним вогнем надій,
Не зійшло на поле соромотнє,
Не буяло в дикому степу...
Наверни на праведну тропу!

Переклав Микола Лукаш

ВЕЧІРНЯ ДУМА

Чи притулившись в блідій траві вигнання
Під сосною, яку посріблив іній ранній,
Чи то блукаючи, мов тіні ті, що жах
Пейзажу скіфського їх родить у думках
Тоді, як чабанам отар казкових спокій
Стривожать варвари біляві й синьоокі,—
Він, любоців співець, Овідій ніжний, він
Пускає погляди по обрїю врозгін,
У безміри морські вглядаючись тужливо.
Кошлата борода, нечесана, вже й сива,
І очі, вигаслі під гіркотою брів,
І волос негустий, що дикий вихор змів
На зморщене чоло, й лахміття, що старече
Все тіло видати готове злій хуртечі —
Ці свідки мук, яких ніколи не забудь,
Оповідь жалісну й проречисту ведуть
Про нищівну любов, жаги важкої повну,
Жорстокість цезаря картаючи безмовно.
Овідій Римом снить, і в спомині старім
Хвалою марною квітчає знову Рим...

Чи ж нарікатиму ще й я на марну долю,
Коли Овідій знав приниження й неволю?

Переклав Григорій Кочур

* * *

Багато я страждав, повір...
Тепер, зацькованпй, мов звір,
У різні боки я мечуся:
Нема рятунку, хоч умри,
Ніде ні схрону, ні норп,
Я від хортів не відкручуся.

Ненависть, Зависть і Нужда —
Всі добрі гончі! Мов орда
На мене суне... Це тривас
Не день, не місяць і не рік.
На згубу хтось мене прирік —
П'ю горе, лихом запиваю.

Що вип'ю, знов наллють ущерть,
І вже мені Хортиця-Смерть,
Кусюща, злюща, мов чортиця,
На груди лапою стас,
І кров із серця хтиво п'є,
Й ніяк не може наспититься.

Ледь волочусь, вмпрущій, я
По пущі, ген до ручая,
Лісні кривавлячи стежинки...

Миліш од вас, брати Вовки,
Роздертим бути на шматки,
Ніж гинуть од сестри — од жінки.

Переклав Микола Лукаш

* * *

Як він гарно бігав на коньках!
Любо й страх було дивитись — ах!
Мах-мах-мах на тих коньках, мов птах!

А його дівоча ця фігура,
А його уроча вся статура,
А його жива й палка натура!

А очей його божистий чар,
Пал іскристий, юний, чистий жар,
Блискавки сліпучі поміж хмар!

Часом він ставав немов незримим
У своїм пориві незборимім
До мети незримої — незримим...

Наіскривсь — і десь назавжди скривсь.
Де ж він дівсь, у що перетворивсь?
У чийй подобі повторивсь?

Переклав Микола Лукаш

МАНА

Тиша... Сіра миша
На вечірнім чорнім тлі.
Прошмигнула миша
Й щезла десь в імлі.

Ось і час відбою,
Дзвоник в'язням дзеленчить...
Ось і час відбою,
Можна відпочить.

Спіте, арештанти,
Хай вам сняться гарні сни,
Сніте, арештанти,
Чарами весни!

Розсвітився місяць,
Щось ізбоку захропло...
Розсвітився місяць,
Лле живе срібло.

Заступила хмара,
Знов настала темнота...
Одступила хмара,
Гульк — уже й світа!

Знов майнула миша,
Вже рожева — ну й мана!
Промайнула миша:
Уставай, шпана!

Переклав Микола Лукаш

ІЩЕ ОДНА

В дворі болиголов достиг,
І голова
Болисть у тих,
Що колива-
ючись бредуть, немов сліпі,
Худі, бліді,
Якісь тупі
В нужді й біді.

Крутить, Самсони без Даліл,
Без боротьби,
Як кінь чи віл,
Топчак судьби!
Коли закон тебе зборов,
Мели без дум
Свою любов,
І серце, й ум...

Все човг і човг, ідуть кружка,
Люльки в зубах.
Яка важка
Спекота — жах!
За слово — карцер, тож мовчок!
Сумні й нудні
Без балачок
Тюремні дні!

І я в цій купі, звик до них,
До топчака...
Ще скільки лих
Мене чека?
Коли зламав людський звичай,
То вже сиди
І — вибачай —
Утіх не жди.

Ну що ж, злодюги дорогі
І шахраї,
Не вороги —
Брати мої!
Курім, гуляймо, ще Дідро
Любив казати:
Яке добро —
Байдикувать!

Переклав Микола Лукаш

ПІДСПІВ ПІД ПОЛЯ ВЕРЛЕНА

В місячнім сяйві, хисткім промінні,
Ношу я маску нічну похмурну,
Як у Сатурна, що клонить урну
В плинних сузір'їв зміннім струмінні.

Оті романси мої без слів,
Незвично звучні, як дивна вість,
Бентежать серця навмисну млість
Тремтливим тливом химерних снів.

Ви всі, напевно, колись простили —
Кому образу, кому злочинство,
А я прощаю нині дитинству,
Що знов вертає, рум'яне й миле.

А я прощаю оцій брехні
Заради надто банальних втіх,
Що їх безжально, немов на сміх,
Хвиля дозвілля дає мені.

Переклав Микола Лукаш

ІЗ ЗБІРКИ «ЩАСТЯ»

* * *

Ох і зимно, й гаряче,
І знобить мене, й пече!

Їрхнуть, трухнуть мої кості,
Рани ниють аж до млості,

Горе крижам і ногам,
Щастя й радість ворогам!

Серце, голова, нутроба —
Все суціль одна хвороба...

Що це тут? Чистилище?
В пекло не вмістили ще?

Ні, мабуть-таки, вже пекло,
Бо мордує так запекло...

— Ти караєшся в біді
З волі вишнього судді;

Той суддя нелицемірний,
Не такий, як ти, невірний,

Він, суворий і благий,
Хрест послав тобі важкий,

Щоб ти духом просвітився
І стражданням присвятився.

Всі твої приниження —
До Христа наближення,

А тяжка твоя знемога —
То небес пересторога:

Не впадай же у відчай,
Ці ознаки помічай.

Ворогів не зви лихими,
То насправді серафими,

Адже їх у всіх ділах
Направляє той, хто благ.

Возлюби твій хрест і язви —
Це здоров'я інші назви,

Не стогни і не ридай,
А хвалу за гнів воздай:

Маєш тіло, в біль закуте,
Для спасіння, для покути,

У вогні й морозі ти
Бога мусиш віднайти.

Переклав Микола Лукаш

* * *

Якщо ти звелиш, чарівна профанко,
Я забуду все, крім одного лиш —
Милувать тебе з вечора до ранку,
Якщо ти дозволиш, якщо ти звелиш,—

Щоб тобі вгодить, чарівна коханко!

Будьмо примітивні — в тім нема стида,
Будьмо, як у лісі дикий олень з ланню,
Ніжності розводить нам не випада...
Вільно віддаваймось нашому паланню,

Будьмо примітивні — в тім нема стида!

І не говорім про літературу —
К чорту всіх творців, к бісу видавців,
К лиху мудреців! Знаймо лиш натуру,
Жвавих горобців вічне «ців-ців-ців»

І не говорім про літературу!

Тішитись і спати — хочеш, дорога? —
Перша і остання буде в нас робота,
Вада і чеснота, слабість і снага,
І єдина думка, і одна турбота —

Тішитись і спати — хочеш, дорога?

Переклав Микола Лукаш

* * *

Не везе мені з жінками:
Як із ними я зв'язався,
То здебільшого все знався
Із скандальнимп бабами.

Правда, й сам я скандаліст,
Вдача в мене теж крута,
Аж ніяк не золота,—
Хто зна, в кого більша злість.

Всі вони були гультяйки,
Та і ти, голубко, теж
Не по-божому живеш,—
Мовлю щиро, без утайки.

Правда, й сам я був бабій,
Може, й досі цим грішу я,
Часом сам себе страшу я,
Та ще рано бить відбій.

Що ж, любімося до краю,
Як не кинь, моя небого,—
Ти нічого — й я нічого,
Ти кохаєш — я кохаю.

Переклав Микола Лукаш

* * *

Вже нічого більше — хочу тільки флейти
В тихому лелінні дальніх вечорів...
Так мене втомили ці падіння й злети,
Що ніщо немиле — хочу тільки флейти
В дальньому лелінні тихих вечорів.

Ах, оті шалені світанкові сурми!
Йти вперед не можу, хоч лягай ридай...
А були ж атаки, приступи і штурми!
Не тривожте серця, не шалійте, сурми,
Колискова пісне, душу загойдай!

День був аж червоний — бій і перемога.
Все кругом двигтіло, блискало й гуло,
А тепер це тіло обняла знемога:
Мов у сні далекім бій і перемога,
Хоч вінок лавровий оповив чоло.

Не буяння плоті, не жагучі сплети
Маряться герою по трудах війни...

Мила, будь єлеєм, будь водою Лети:
Не шалійте, сурми, ви лелійте, флейти,
Серце прагне миру, миру й тишини.

Персклав Микола Лукаш

ІЗ ЗБІРКИ «ІНВЕКТИВИ»

ЛІТЕРАТУРА

Товариші мої по пресі
І по віршах, еліто вбога,
Погрузлі в ницім інтересі
Пророки в бога, того бога,
Який підмога скоробресі!

Ах ви ж, брати мої, кати!
Це ж ваш мовчок мене прирік
На довгі роки гіркоти
В жахливий сімдесятий рік,
Мої брати, мої кати!

Чого ж так довго ви мовчали,
Так юродиво й неправдиво,
А потім раптом закричали,
Завеличали: «Чудо! Диво!»
Чого раніш не помічали?

Журналів стоси і газет,
І всюди я, моє ім'я,
І хвалять всі, від «А» до «Зет»:

Що ні стаття — галімаття,
Найкраще місце їм — клозет.

Так отака ти, людська славо?
З тобою я голодувати
І бідувати маю право
Й кінці потроху віддавати...
Лукава слава, їй же право!

Переклав Микола Лукаш

РІЗНІ ПОЕЗІЇ

AEGRI SOMNIA

Вже десять років, ліва ного,
Колінця викидаєш ти!
Аж десять літ... Чи не замного?
Та ну ж, небого, попусти!

Йдучи, тебе тягну я тяжко,
Немов той каторжник ядро,
Безвинний каторжник, блудячко!
Чи то ж на зло, чи на добро,

Чи сатана, чи бог кінцівку
Мою живу перетворив
В тупий штурпак, в заляклу цівку?
За ті гріхи, що я творив,

Покута, може, це? Убога
Й мала, як так. Чи сатана,
Щоб захитати віру в бога,
Таке зі мною витина?..

Та зрять господь це ненастанне
Моє терпіння, знає все:
Крилом штурпак по смерті стане
Й мене до цього вознесе.

Переклав Микола Лукаш

ПРИМІТКИ

Із збірки «Сатурнічні поезії» (1866)

Згідно з уявленнями астрологів, Сатурн — похмура, сумна планета. Отже, й людина, народжена під знаком цієї зірки, відзначається неспокоїною важкою вдачею й не має щастя в житті. За такого вважав себе й Верлен. Прикметник «сатурнічний» — протиставлення «йовіальному» (народженому під знаком Юпітера), тобто людині погожої, веселої вдачі. У першому вірші збірки (згодом Верлен присвятив цього вірша видатному художникові Е. Кар'єру, авторові чудового портрета Верлена) саме йдеться про тих, що «народжені під знаком Сатурна, драпіжної планети», причому на долю цих людей припадає «багато нещастя і жовчі». Термін «сатурнічний» Верлен міг запозичити з вірша «Епіграф до засудженої книги» Бодлера, що належав до його улюблених поетів.

Резигнація (стор. 27). *Сарданапал* (Ассурбаніпал, 669—626 рр. до н. е.) — ассірійський цар.

Nevermore (стор. 28). *Nevermore* (англ.) — більше ніколи. Вигук крука у прославленій поезії Едгара По «Крук». В цьому слові знайшла вираз безнадійність, безповоротність минулого щастя.

Знемога (стор. 32). *A batallas de amor — campo de pluma* (ісп.) — боям кохання — пухові поля. Епіграф з іспанського поета Луїса Гонгори (1561—1627).

Тобі (стор. 35). *Содом і Гоморра* — легендарні міста в Палестині, що їх, згідно з біблійним переказом, нібито знищив небесний вогонь за нечестя й розпусту.

Паризьке крокі (стор. 37). *Крокі* (франц.) — ескіз, начерк. *Фермоіли* — в давній Греції вузький прохід, у якому полягло триста спартанців, стримуючи просування до Греції перського війська (480 рік до н. е.).

Марафон — місто в стародавній Греції, що стало голосне завдяки перемозі грецького війська над персами (490 рік до н. е.).

Класична Вальпуржина ніч (стор. 49). *Вальпурга* або *Вальпургія* — католицька черниця VIII ст., яку церква визнала за святу. Її пам'ять святкували першого травня. Існувала легенда, що вночі 30 квітня напередодні свята Вальпургії нечиста сила влаштовувала оргію на Брокені (верховина в горах Гарца). Цю легенду використав Гете в своєму «Фаусті». *Андре Ленотр* (1613—1700) — французький архітектор і графік. За його проектами в Парижі й околицях було створено багато садів і парків. *Антуан Ватто* (1684—1721) і *Дені-Антуан-Марі Раффе* (1804—1850) — французькі художники.

Савітрі (стор. 60). *Савітрі* — героїня давньоіндійської поеми «Магабгарата» (книга III), зразок подружньої вірності й відданості. *В'яса* — легендарний давньоіндійський мудрець, якому традиція приписувала авторство «Магабгарати». *Чандра* і *Сур'я* — індійські божества, перше — місяця, друге — сонця.

Із збірки «Вишукані свята» (1869)

Збірка «Вишукані свята» — блискуча стилізація. Виникла вона під впливом книги братів Гонкурів про дворянську культуру XVIII століття у Франції, а також під враженням від картин тогочасних французьких художників (Ватто, Буше, Фрагонара та інших). Стилізовані, отже, і імена ліричних героїв збірки (Клімена, Тірсіс, Дорімена тощо).

Із збірки «Добра пісня» (1870)

«Добра пісня» — одна з найсуб'єктивніших збірок у ранній творчості Верлена. Вірші цієї збірки писані

в той час, коли поет був нареченим Матільди Моте, якій книга і присвячена. У віршах знайшли свій вираз надії на майбутню ідилію, на родинне щастя, що виявилось таким короточасним і нетривким.

Із збірки «Романси без слів» (1874)

«Це закохане томління...» (стор. 80). *Антифона* (гр.) — вокальний твір, окремі частини якого по черзі виконують два хори.

Бельгійські красвиди (стор. 91) — враження від перебування поета в Бельгії. *Валькур*, *Шарлеруа*, *Малін* — міста і містечка в Бельгії. *Кобольди* — в німецькій народній демонології карлики, охоронці скарбів, укритих у надрах гір. *Франсуа Фенелон* (1651—1715) — французький письменник і церковний промовець.

Streets (стор. 98). *Streets* (англ.) — вулиці.

Із збірки «Мудрість» (1881)

Збірка «Мудрість» відображає навернення поетове в католицизм, що сталося під час перебування в бельгійській в'язниці.

Каспар Гаузер співає (стор. 110). *Каспар Гаузер* — тасмничий юнак, що з'явився 1828 року в Нюрнберзі. Він перебував на найнижчому ступені розвитку, ледве вмів говорити. З'ясувалося, що він не знає, хто його батьки. Невідомі люди тримали його ізольовано від світу. Він прожив кілька років, страждаючи від тасмниці, що вкривала його життя. 1833 року його було вбито, вбивці лишилися невикриті. Вважають, що він належав до якоїсь князівської родини і обставини його життя та смерті пов'язані з династичними інтригами.

Із збірки «Колишнє й недавнє» (1884)

Назва збірки пояснюється тим, що в ній поет об'єднав свої давніші й щойно написані поезії. Приміром, вірш «Поетичне мистецтво», що став свослідним маніфестом символістичної поезії, був написаний 1874 року, а надрукований уперше 1882 року. Присвячено його Шарлеві Морісу, який перед тим виступав проти модерних напрямків у поезії, а згодом став запальним їх прихильником, почитувачем лірики Верлена і його біографом.

«Як він гарно бігав на коньках!» (стор. 144) — вірш, писаний після смерті юнака Люсьєна Летінуа, поетового приятеля.

Із збірки «Паралельно» (1889)

Збірку названо так тому, що в ній рівнобіжно ідуть вірші католицького і світського характеру.

Різні поезії

Під цієї назвою Верленові вірші різних років об'єднані в критичному виданні поезій Верлена, яке випустило видавництво Галлімар у серії «Бібліотека Плеяди» (VERLAINE. „Oeuvres poétiques complètes“, 1957) за редакцією І.-Ж. ле Дантека. Переважно цим виданням ми й користувались у своїй роботі над перекладами.

A e g r i s o m n i a (стор. 158). *A e g r i s o m n i a* (лат.) — важкі сновидіння. Вірш написаний 16.III 1895 року, отже, належить до останніх поезій Верлена.

З М І С Т

Поезія Поля Верлена. *Г. Кочур* 5

ЛІРИКА

ІЗ ЗБІРКИ «САТУРНІЧНІ ПОЕЗІЇ»

МЕЛАНХОЛІЯ

I. Резигнація. <i>Переклав М. Лукаш</i>	27
II. Nevermore. <i>Переклав М. Лукаш</i>	28
II. Nevermore. <i>Переклав Г. Кочур</i>	29
III. По трьох літах. <i>Переклав М. Лукаш</i>	30
IV. Туга. <i>Переклав М. Лукаш</i>	31
V. Знемога. <i>Переклав М. Лукаш</i>	32
VI. Марення. <i>Переклав М. Лукаш</i>	33
VI. Мій звичний сон. <i>Переклав Г. Кочур</i>	34
VII. Тобі. <i>Переклав М. Лукаш</i>	35
VIII. Тривога. <i>Переклав М. Лукаш</i>	36

ОФОРТИ

I. Паризьке крокі. <i>Переклав М. Лукаш</i>	37
II. Кошмар. <i>Переклав М. Лукаш</i>	38.
III. Морський образок. <i>Переклав М. Лукаш</i>	40
IV. Нічний ефект. <i>Переклав М. Лукаш</i>	41
IV. Нічний ефект. <i>Переклав Г. Кочур</i>	42
V. Поторочі. <i>Переклав М. Лукаш</i>	43

СУМНІ ПЕЙЗАЖІ

I. В вечірньому тливі. <i>Переклав М. Лукаш</i>	45
I. Сонця на спаді. <i>Переклав Г. Кочур</i>	46

II. Містичні вечорові зблиски. <i>Переклав М. Лукаш</i>	47
III. Сентиментальна прогулянка. <i>Переклав М. Лукаш</i>	48
IV. Класична Вальпуржина ніч. <i>Переклав М. Лукаш</i>	49
V. Осіння пісня. <i>Переклав М. Лукаш</i>	51
V. Осіння пісня. <i>Переклав Г. Кочур</i>	52
VI. Щаслива година. <i>Переклав М. Рильський</i>	53
VI. Вечірня зоря. <i>Переклав М. Лукаш</i>	54
VII. Соловей. <i>Переклав М. Лукаш</i>	55

ПРИМХИ

Пісня невинних (редакція перша: ямб). <i>Переклав М. Рильський</i>	56
Пісня невинняток (друга редакція: хорей). <i>Переклав М. Рильський</i>	58
Савітрі. <i>Переклав Г. Кочур</i>	60
Похмура серенада. <i>Переклав М. Лукаш</i>	61

ІЗ ЗБІРКИ «ВИШУКАНІ СВЯТА»

Місячне сяйво. <i>Переклав М. Лукаш</i>	63
До Клімени. <i>Переклав М. Лукаш</i>	64
Недбалі. <i>Переклав М. Лукаш</i>	65
Коломбіна. <i>Переклав М. Лукаш</i>	66
Півголосом. <i>Переклав М. Лукаш</i>	68
Сентиментальна розмова. <i>Переклав М. Лукаш</i>	69
Сентиментальна розмова. <i>Переклав Г. Кочур</i>	70

ІЗ ЗБІРКИ «ДОБРА ПІСНЯ»

«Коли світ свінув...» <i>Переклав Г. Кочур</i>	71
«Поки перший промінь зронить...» <i>Переклав М. Лукаш</i>	73
«Перш як підеш ти на схилок...» <i>Переклав Г. Кочур</i>	74

«В місячному світлі...» Переклав М. Лукаш . . .	75
«В промінні білім...» Переклав Г. Кочур . . .	76
«Скінчились випробування страшні...» Переклав М. Лукаш	77
«Вже пройшла зима...» Переклав М. Лукаш . . .	78

ІЗ ЗБІРКИ «РОМАНСИ БЕЗ СЛІВ»

ЗАБУТІ АРІЕТИ

«Це захоплене зомління...» Переклав М. Лукаш	79
«Це закохане томління...» Переклав Г. Кочур	80
«Крізь музичних вогнів колихання...» Переклав М. Лукаш	81
«Так тихо серце плаче...» Переклав М. Риль- ський	82
«Із серця рветься плач...» Переклав М. Лукаш	83
«Один одного слід у цім житті прощати...» Переклав М. Рильський	84
«Душа, душа моя страждала...» Переклав М. Лукаш	85
«О сумна пустеле!..» Переклав М. Лукаш . . .	86
«Одя несходима...» Переклав Г. Кочур	88
«Одкид дерев у озернім затоні...» Переклав М. Лукаш	90

БЕЛЬГІЙСЬКІ КРАЄВІДІ

Валькур. Переклав М. Лукаш	91
Шарлеруа. Переклав М. Лукаш	92
Брюссель (Прості фрески, I—II). Переклав М. Лукаш	94
Малін. Переклав М. Лукаш	96

АКВАРЕЛІ

Сплін. Переклав М. Лукаш	97
Streets. Переклав М. Лукаш	98

ІЗ ЗБІРКИ «МУДРІСТЬ»

«Рицар Злигодень, вершник під чорним забралом...» <i>Переклав М. Лукаш</i>	99
«Краса жінок, їх млюсть, їх руки нездужалі...» <i>Переклав М. Лукаш</i>	101
«Фантоми гарних днів весь день полум'яніли...» <i>Переклав М. Лукаш</i>	102
«Послухайте цю ніжну пісню...» <i>Переклав М. Лукаш</i>	103
«Ті руки, що були моїми...» <i>Переклав М. Лукаш</i>	105
«Ось голос Гордості — гримить, немов труба...» <i>Переклав М. Лукаш</i>	106
«Душе моя убога...» <i>Переклав М. Лукаш</i> . . .	108
Каспар Гаузер співає («Пішов я в місто, сирота...») <i>Переклав М. Рильський</i>	110
Співає Каспар Гаузер («Безхитрий, тихий сирота...») <i>Переклав М. Лукаш</i>	111
«Гнітять чорні сни...» <i>Переклав М. Лукаш</i> . .	112
«В сон чорний, смутний...» <i>Переклав Г. Кочур</i>	113
«Тихе небо понад дахом...» <i>Переклав М. Рильський</i>	114
«Над дахом дому — неба дах...» <i>Переклав М. Лукаш</i>	115
«Я не знаю сам...» <i>Переклав М. Лукаш</i> . . .	116
«Із далини тужливий ріг луна...» <i>Переклав М. Лукаш</i>	118
«Живопліт за живоплотом...» <i>Переклав М. Лукаш</i>	119
«Крутись, вертись, моя карусель...» <i>Переклав М. Лукаш</i>	120

ІЗ ЗБІРКИ «КОЛИШНЄ Й НЕДАВНЄ»

КОЛИШНЄ

Поетичне мистецтво. <i>Переклав Г. Кочур</i> . . .	122
Алегорія. <i>Переклав М. Лукаш</i>	124

Виобрання. Переклав М. Лукаш	125
Вовки. Переклав М. Лукаш	126
Подолані. Переклав Г. Кочур	132
Томління. Переклав Г. Кочур	136

ІЗ ЗБІРКИ «ЛЮБОВ»

Удовець мовить. Переклав М. Лукаш	137
І ще мовить. Переклав М. Лукаш	139
Вечірня дума. Переклав Г. Кочур	141
«Багато я страждав, повір...» Переклав М. Лукаш	142
«Як він гарно бігав на коньках!» Переклав М. Лукаш	144

ІЗ ЗБІРКИ «ПАРАЛЕЛЬНО»

Мана. Переклав М. Лукаш	145
Іще одна. Переклав М. Лукаш	147
Підспів під Поля Верлена. Переклав М. Лукаш	149

ІЗ ЗБІРКИ «ЩАСТЯ»

«Ох і зимно, й гаряче...» Переклав М. Лукаш	150
---	-----

ІЗ ЗБІРКИ «ПІСНІ ДЛЯ НЕЇ»

«Якщо ти звелиш, чарівна профанко...» Пере- клав М. Лукаш	152
«Не везе мені з жінками...» Переклав М. Лукаш	154

ІЗ ЗБІРКИ «ЕПІГРАМИ»

«Вже нічого більше — хочу тільки флейти...» Переклав М. Лукаш	155
--	-----

ІЗ ЗБІРКИ «ІНВЕКТИВИ»

Література. Переклав М. Лукаш 156

РІЗНІ ПОЕЗІЇ

Legri somnia. Переклав М. Лукаш 158

Примітки 159

ПОЛЬ ВЕРЛЕН

Л и р и к а
(На українском языке)

Перевод с французского
Максима Рыльского,
Микола Лукаша
и Григория Кочура

Видавництво «Дніпро»,
Київ, Володимирська, 42.

Редактор С. М. Литвин
Художник В. М. Дозорець
Художній редактор
В. В. Машков
Технічний редактор О. І. Дубова
Коректори С. Л. Коба,
Г. М. Стадник

Виготовлено на Київській
книжковій фабриці «Жовтень»
Комітету по пресі при Раді
Міністрів УРСР,
Київ, Артема, 23-а.

Здано на виробництво 8/I 1968 р.
Підписано до друку 11.VI 1968 р.
Папір машинно-крейдяний. Формат
60×84¹/₃₂. Фізичн. друк. арк. 5,5.
Умовн. друк. арк. 5,131. Обліково-
видавн. арк. 4,160. Ціна 32 коп.
Зам. 11. Тираж 16 000.

